

יורו משפטיך

מוסדות "יורו משפטיך" בראשות מורנו הגאון רבי גדעון בן משה שליט"א
רח' הקבלן 7 הר נוף ירושלים | טלפקס: 02-6540222

גיליון מורחב
עם הוספות רבות
לכבוד חג השבועות
תשפ"ב

גיליון חודש אייר ה'תשפ"ב | 23

דיני יום טוב (שבועות) שחל במוצ"ש ויום ראשון

פסקי הלכות בקיצור נמרץ

מפי הרב הגאון רבי גדעון בן משה שליט"א
ראש כולל ובית הוראה "יורו משפטיך" ואב"ד לממונות ירושלים ת"ו

נצבים או"ג. וכה"ח ס"י תקפא ס"ק פה. וס"י עו ס"ק כב בארוכה), כלומר נטילה של ארבעים פעם עם הכוונות שכתב שם.

ד. יש לציין כי בשנה כזו אין עירובי תבשילין וגם לא יועיל להניח עירוב תבשילין, כיון שהיו"ט בא לאחר השבת [ולא לפני]. ואין קדושה חמורה מכינה לקדושה קלה.

ה. יש לדאוג לאש מצויה שתהא דולקת בבית לצורך מוצאי שבת ולצורך הדלקת נר יו"ט ע"י האשה, הדלקת נר ההבדלה, אש לצורך הבישולים וכד'.

* נר נשמה של 24 שעות לא מחזיק מעמד עד זמן ההדלקה במוצ"ש וטוב לקחת נר של 26 שעות או נרות נשמה המצויים כיום של 48 שעות. יש המוסיפים מעט שמן זית לנר ה-24 שעות [בערב שבת] ודולק ע"י כך 27 שעות ויותר. [ויזהר שלא "להציף" את הנר בהרבה שמן, כיון שבכה"ג לאחר זמן קצר הפתילה "שוקעת" בתוך שמן והנר יכבה].

ו. כשחל יו"ט במוצאי שבת, מבדילין בקידוש [כסדר יקנה"ז. שו"ע סימן תעג סע' א], ולכן ראוי להכין נר 'אבוקה' להבדלה במוצ"ש, ולכן יחתוך מהנר הקלוע של ההבדלה חתיכה בגודל 2-3 ס"מ (או ישמור קצה של נר ההבדלה, לפני סיומו) וידביק לצלחת [זכוכית או מתכת, אך לא צלחת חד פעמית, מחשש דליקה ח"ו] מערב שבת, ויניח בצד לצורך ההבדלה, ובמוצ"ש ידליקנה מאש מצויה, ויקיים בה מצוה מן המובחר באבוקה. [ואע"פ שיש לו נר בודד דולק, מ"מ מותר לו להדליק נר אבוקה להבדלה, ואין לחוש בזה משום הדלקת נר שלא לצורך ביו"ט, דקי"ל מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, ואף דבעינן צורך קצת, קיום מצות האבוקה הוי צורך קצת, דלא גרע מנר בהיכניס וברית מילה שמותר להדליק כדאיתא בשו"ע סימן תקיד סע' ה ומ"ב ס"ק ל. חוט שני יו"ט פ"יג סק"ג. וכן מסקנת הגרש"ז איערבך כמבואר בשש"כ ח"ב פרק סב הערה לא, ודלא כפי שפקק בזה בתחילה].

ז. המדליקות נרות יו"ט בשמן ופתיל צף, טוב להכין מבעוד יום מספר פתילות מושחלות למצופים [יפתיל צף"] כדי שיהיו מוכנים לצורך הדלקת נר יו"ט במוצ"ש. [לצאת מחשש כל דהוא של מכה בפטיש. ואם המצופים מחוברים זה לזה כשרשרת, ומנתקם זה מזה. יש המדמין זה לנביעי אשל המחברים. דדעת הגרש"ז (שלחן שלמה ס"י שיד ס"ק ג.) שמותר לנתקם בשבת או ביו"ט. ועיין בקונטרס לקט הלכות ודינים הנחוצים ליו"ט ושבועות לייזרון עמ' לג הע' צג). וכ"כ דעת מרן הגרע"י זצ"ל. (הליכות עולם ח"ד ויקהל או"ז. ובחזו"ע שבת ח"ה עמ' ע"ד בקצרה). ולדעת מרן הגרע"י אלישיב זצ"ל יש בזה משום מחתך. ויש מקום לחלק דהכא גרע טפי. ואם נקב המצוף עדיין סתום למחצה, ומשלים לפתחו לגמרי, הוי מתקן מנא לכ"ע. הגרש"ז בשש"כ פ"יג סע' כד. ופ"ג הגה מט ובקונטרס הנ"ל שם. וכן כתב באשרי האישי ח"ג פרק א' ס"ה].

ח. אשה שמדליקה נרות יו"ט בנרות פראפין, ונקב הפמוט גדול מגודל הנר, כך שדרכה לחמם הנר ולהדביקו לפמוט, תכין מערכת נרות נוספת מערב שבת, לצורך מוצ"ש. שכן ביו"ט אסור לחמם הנר ולהדביקו לפמוט מחשש "ממרח".

ט. יש להכין מפות ניילון חד פעמיות חתוכות לפי מדת השלחנות לצורך [השבת] ויום טוב [כמות כפולה]. וכן שקיות אשפה חתוכות ומנותקות,

פרק א' - ההכנות מיום ששי לקראת השבת והחג

א. **מסתפרים ומתגלחים** לכבוד הרגל. [דאיכא בזה משום כבוד הרגל. עיין כה"ח תרצג או"י. וחו"מ יו"ט עמ' רסז]. **וכן יטול ציפורניו לקראת הרגל** [שו"ע סימן רס ס"א לגבי שבת. ומט"א ס"י תרכה ס"יג לגבי יו"ט]. וגם המחמירים שלא להסתפר ולא להתגלח עד ערב שבועות כדעת רבינו האר"י ז"ל, בשנה כזו יסתפרו בערב שבת זו מפני כבוד הרגל. [ואע"פ שהרש"ש חכך בזה, אולי צריך להמתין ככה"ג עד למוצאי שבועות, מ"מ לבסוף הסתפר ביום ששי. ועוד דאיכא כבוד הרגל. ועיין כה"ח תרצג או"י. וחו"מ יו"ט עמ' רסז].

ב. **גם המחמירים כדעת המקובלים** שלא להסתפר עד ערב שבועות, מותרים השנה להסתפר ולהתגלח כבר "בליל" ששי (ליל מח לעומר), כלומר ביום חמישי בלילה. [ועיין בשו"ת שמחת כהן או"ח סימן קמה שחכמי גרמא נוי"נ בזה. וסוף דבר העלו להתיר כבר מליל מח לעומר ע"ש. ושכן דעת מוהר"מ בשו"ת שואל ונשאל ח"ב סימן ס. ונדפסו גם בספר מאמר רחמים למורינו הרב רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל על ספירת העומר ושבועות ח"ב עמ' שמ סימן ה. ע"ש. וכ"כ גם בספר תורה בציון להגר"צ מוצפי שליט"א שבועות פ"ז סע' ד, שכן דעת הרוב המכריע של חכמי הקבלה להסתפר ככה"ג ביום מ"ח לעומר מפני כבוד חג השבועות. וש"כ הגח"ד"א במורה באבצע (סימן ח או"י רכא) והרב נהר פקוד (שער המפקד הלכות פסח וימי העומר סע' ד). ושכך היה מנהג המקובלים בירושלים משנים קדמוניות, וכך נהג מר אביו זל"ה. ע"ש].

ב. **ולדעת מרן הראש"ל רבינו עובדיה יוסף זצ"ל מותרים להסתפר ולהתגלח גם בלילה. ואפילו לדעת רבותינו המקובלים.** [ועיין בשו"ת יחיה דעת ח"ד סימן כ, שהעלה שמותר להסתפר בלילה גם לפי דעת רבותינו המקובלים. וכ"כ ביחוד ח"ה סימן מא בהערה. ובמו עינינו ראינו לרבינו עט"ר דב"ד עובדא בנפשית, שהיה מסתפר בלילה. ועיין בשו"ת שמחת כהן או"ח סימן קמה שחכמי גרמא נוי"נ לגבי ערב שבועות ככה"ג, וסוף דבר העלו להתיר להסתפר כבר מליל מח לעומר ע"ש. ושכן דעת מוהר"מ בשו"ת שואל ונשאל ח"ב סימן ס. ובברית כהונה ספירת העומר סע' טו. ונדפסו גם בספר מאמר רחמים למורינו הרב רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל על ספירת העומר ושבועות ח"ב עמ' שמ סימן ה. ע"ש. וכ"כ בספר תורה בציון להגר"צ מוצפי שליט"א שבועות פ"ז סע' ג, דע"פ בלילה זה לאחר שסיימו הספירה כולה התמתקו הדינים, ואפשר להסתפר לכבוד החג. ושכן נהג מר אביו הגאון המקובל רבי שלמן מוצפי זע"ה ואמר לו שכך נהג רבו רבי שאול דו"ק הכהן ראש המקובלים בירושלים ואמר לו גם שכך היה מנהג גורי האר"י ז"ל ותלמידיו בצפת. והעיד הגר"ב"צ נר"ו שכן ראינו בעינינו את המכוונים והמקובלים בירושלים הולכים להסתפר בליל מ"ט לעומר לאחר הספירה. ומנה שם רשימה ארוכה של גדולי חכמי המקובלים שנהגו כן. ע"ש].

ג. מצוה על האדם לטהר עצמו לקראת הרגל. ואף מי שאינו רגיל לטבול בכל ערב שבת, יטבול במקוה טהרה בערב שבת [או בערב היי"ט] לקראת היום הקדוש. [ועיין חזו"ע יו"ט עמ' קב]. ואם אינו יכול לטבול או שחושש מפני הדבקות [מפני המגיפה רח"ל] וכד', ישפוך על עצמו לפחות תשעה קבין של מים שאובין (שהם 12.5 ליטר). [לטהר עצמו ע"פ מטר"ק. ויכול לעשות כן גם ע"י שיעמוד מתחת למקלחת בשיעור זמן שישפכו עליו כ-12.5 ליטר מים. עשו"ת ישכיל עבדי ח"ה סע' יג. שבת הלוי ח"א ס"י כד, מנח"י ח"ד ס"י כא. ואם רחיצת ט' קבין עולה כטבילה ממש ע"י בשו"ת אבני דרך לידידו הה"ח ר' אלחנן פריש שליט"א חלק טז סימן ז, משי"כ בזה. ועיין בקובץ מה טובו אהלך יעקב ח"י עמ' שלט]. ואם גם זה אינו יכול, יעשה נטילת ידים כסדר שכתב הרב בן איש חי (ש"י פרשת

וה"ה לנייר טואלט חתוך, נייר סופג ורדידי אלומיניום וכיו"ב, כמות המספיקה ליומיים.

י. **ירקות עלים** צצריכים שריה במי אמה וכד' ושטיפה במים, לצורך ברירתם מחרקים, יש להכין מערב שבת. ולכתחילה ראוי להכין גם את מה שנצרך לחג. [ענין שיט סעי' ח. ולוית חן סי' נב ושם ד"ה וראיתי. וממנו בחזו"ע שבת ח"ד עמ' ר"ז. ודו"ק. ולגבי יו"ט לא ברור שמותרת ברירה ע"י שריה במים ביו"ט. ויש אסורים דומיא דשבת, בסימן שיט סעי' ח. דהוי כברירה בקנון ותמחוי. ומעיקרא יש מחמירין בכל בורר שהיה אפשר לעשותו מעיו"ט. עיין בה"ל סי' תקי סעי' ב. ובחזו"ע יו"ט עמ' עו. ועיין שו"ת ברכת יהודה ברכה ח"ב סימן נב].

יא. להכין מספיק **חלות** או פיתות שלימות, **'לחם משנה'** לסעודות השבת והיום טוב.

יב. **יזכור** לקרוא פרשת השבוע **שניים מקרא** ואחד תרגום.

יג. **במקורים** רבים עם מנגנון מיוחד **'לימצב שבת'**, ישנה אפשרות שהשייה של מצב שבת 48ל שעות או 72ל שעות ולמקרה של יומיים ר"ה ושבתי. צריך לשים לב לא להקדים מדאי את ההחלפה **'לימצב שבת'**, דא"כ עלול זמן שהשייה לפקוע באמצע היו"ט, והמקור יחזור מאליו למצב רגיל (ואז תדלק הנורה בפתיחת הדלת וכו'). ולכן כדאי להסמך את השינוי קרוב לכניסת שבת. [או לבחור את הטווח הארוך יותר].

כא. וה"ה **'במיני בר'** של שבת, שיש לזכור להעבירו **'לימצב שבת'**

כב. **'במיני ברים'** לשבת כמות המים מוגבלת (בערך ל 40 כוסות), ובמשפחות עם תינוקות או עם צריכה מוגברת של מים חמים, אין הכמות מספיקה ליומיים. ולכן יש להכין **דוד מים חמים נוסף** לצורכי שתיה וכד' עבור היו"ט שלאחר השבת. [או שיוכלו לבשל ביו"ט מים לשתיה].

יד. אותם הרוצים **לבשל על להבת הגז** ביו"ט, ויש להם **'שעון גז'** לצורך כיבוי הגז לזמן קצוב. יזכרו לחבר את שעון הגז מלפני השבת, לצורך מוצ"ש. וכן יתנו דעתם לנתק את זרם החשמל מהמצית האלקטרוני של הכיריים מבעוד יום.

טו. אותם המשתמשים **בפלטת לשבת**, יזכרו לחבר הפלטה קודם השבת. [אולי ע"י חיבור מלכתחילה באמצעות שעון שבת וכד'. ויוועץ עם ת"ח בקיא כיצד עליו לנהוג בזה]. כמו כן יתנו דעתם על מקום הנחת הפלטה, למקרה שירצו להשתמש בכיריים של הגז לבישול. [כבל חשמל ארוך, יכול להיות פתרון טוב בשעת הצורך].

טז. הנוהגים **לקשט הבתים ובתי הכנסת** בענפי אילנות ומיני פרחים לקראת חג מתן תורה, מן הראוי שיעשו כן כבר מערב שבת, ולא ימתינו עד למוצ"ש. [לצאת מכל סוגי חששות של מחתך (בסרט ההדבקה), בונה, מדבק ושאר חששות. עיין גם במשנ"ב תצד ס"ק ט' וכה"ח שם או' נה. דבשבת עצמה אסור לעשות כן לצורך הלילה גם משום **'הכנה'**. ובשו"ע המקוצר מועדים סימן צג ס"ה כתב שאין אצלם המנהג לטטוח עשבים ולהעמיד אילנות בשבועות בבתי הכנסת או בבתי].

יז. בשנת **השמיטה**, יתנו דעתם גם מהיכן מביאים את הפרחים וענפי האילנות, שלא יכשלו באיסור קדושת שביעית, **סחורה בשביעית, מסייע ביד עובדי עבירה וכד'**. ואם קוצצים אותם בעצמם, מגינה פרטית או מחצר בית הכנסת, יזהרו מאיסור 'זומר' וכיו"ב.

יח. **גבאי בתי הכנסת** יתנו דעתם לתכנן את **התאורה והמזגנים** שישארו דולקים **במוצאי שבת** למשך כל הלילה לצורך הלימוד. ויתיעצו על כך עם ת"ח מורה הוראה הבקיא בהלכות אלו ומכיר את סוגי השעונים למיניהם. ויורה להם כיצד לנהוג הלכה למעשה במקרה שלהם. [ישנה גם אפשרות להשאיר מראש את הכל דולק גם בליל שבת וגם במוצ"ש ללא צורך בשינויים].

* בשעונים **דיגיטליים** אין לבצע שום שינוי לכו"ע.

יט. כמו כן יתנו הגבאים דעתם לדאוג לכמות **מים חמים** מספקת לצורך שתיה במשך כל הלילה במוצ"ש. [ויוראו למלא המיחם עד למקסימום מע"ש. או להכין עוד מיחם נוסף למוצ"ש. או לתאם עם אחד השכנים המתגורר בקירבת מקום לבית הכנסת, שירתח מים חמים במוצ"ש על הגז בביתו, ויביאם לביהכ"מ למלא במיחם, וכיו"ב].

כ. כדאי להכריז מראש על **תפילת מנחה מוקדמת** [כגון בשעה 3:00 אה"צ או מנחה גדולה] בשבת זו, על מנת שיוכלו לסיים לכתחילה סעודה שלישית קודם תחילת שעה עשירית [בערך 4:00 שעות ק"ץ], כדי שיאכלו בלילה סעודת יו"ט לתיאבון.

פרק ב - דברים האסורים משום 'הכנה' משבת ליו"ט

א. אסור להכין כל דבר שיש בו משום **'הכנה'** משבת לצורך מוצאי שבת

או יום א', משום איסור הכנה משבת ליו"ט. ולא מועיל כאן עירוב תבשילין וגם לא עושים עירוב תבשילין בכה"ג].

ב. ולכן, אסור להדיח את כלי **הסעודה** שנשארו לאחר סיום סעודות השבת עד לצאת השבת. [שו"ע סי' שכג סעי' ו]. אא"כ עלולים להמשך אליהם חרקים ונמלים או שעלולים להעלות [באמת] צחנה בלתי נסבלת בבית, שאז מותר להדיחם. [כן צידד הגרשו"א בספר שלחן שלמה סי' שכג סעי' ו או' ג. וכ"פ בחזון עובדיה שבת ח"ו עמ' קב-קג, בשם שו"ת נשמת שבת ח"ד (סי' ססט) ועוד. וצ"ע גם לספר באר שבע קוני' באר מים חיים (סימן ה) ע"ש].

ג. אסור לערוך ולסדר את השלחן עם הצלחות, כוסות, סכו"ם, חלות ויין וכד' לצורך הלילה. אבל מותר לפנות מעל השלחן את מה שנשאר מסעודות קודמות כדי שהבית יראה מסודר ונקי.

ד. אין להביא את המחזור לשלושה רגלים, מבעוד יום לבית הכנסת, להתפלל בו במוצ"ש, דהוי הכנה. אבל יוכל להביאו אם יקרא בו מעט בשבת עצמה כגון: מגילת רות או אזהרות לר"ש אבן גבירול או מעט הלכות וכד'. [במקום שאין עירוב מתוקן או מי שאינו סומך על העירוב, לא יוכל להביא המחזור בשבת בכל אופן משום איסור 'הוצאה' וטלטול]. [ע"פ ש"ש"כ פרק כח סעי' פב].

ה. גבאי בתי הכנסת אסורים **לגלול הס"ת בשבת** לצורך הקריאה של החג, משום איסור הכנה. [משנ"ב סי' תרסז ס"ק ה, כה"ח שם או' יב. אבל מותר לגלול הספר במוצ"ש-ליל החג, לצורך תפילת שחרית].

ו. כמו כן אסור לגבאים להוציא מהארונות בשבת עצמה את המחזוריים לג' רגלים וכן את ספרי הקריאי מועד לצורך הלימוד של הלילה. אלא יכינו אותם מערב שבת או במוצ"ש לאחר צאת השבת. [ועיין שו"ת מחזה אליהו ח"א סי' נט א' א].

ז. **במקרים מסויימים** התירו חכמים לעשות פעולות מסויימות משבת לצורך מוצ"ש (או מיו"ט לחבירו), **ואין בהם משום איסור הכנה**, ע"פ **תנאים מסויימים**, והם:

א) שלא יהיה בדבר שמכין שום שינוי למעליותא או השבחה, אלא שמירה על מצב קיים או מניעת נזק או קילקול.

ב) שלא יהיה ניכר שעושה כן לצורך אחר השבת (או לאחר היו"ט הראשון).

ג) שיהיה הדבר לצורך מצווה.

ד) וי"א דבעינן נמי תנאי נוסף, שאם לא יעשה הדבר בשבת (או ביו"ט א'), תגרום לו טירחא גדולה או המתנה מרובה, עד שיעשהו במוצ"ש. [וכ"ש אם אי אפשר יהיה לעשותו כלל במוצ"ש].

(הדברים מבוססים בעיקר על דברי הגאון רבי פסח אליהו פאלק זצ"ל מגייטסהעד אנגליה בשו"ת מחזה אליהו ח"א סימנים נד-סד. לאחר עיון היטב בדברי קודשו).

כללי דיני הכנה

ח. כל דבר שאינו מלאכה ולא איסור דרבנן ושאינו בעשייתו משום טירחא, וגם רגילים לעשותו מבלי לחשוב על התועלת שבעשייתו, מותר לעשותו בשבת, גם אם תצא מעשייתו זו תועלת לימות החול, ובלבד שלא יאמר בפירוש, שהוא מכין לימות החול (או לאחר השבת).

ולכן, **הלוקח טלית** לבית הכנסת (במקום שיש עירוב), מותר אף **להחזירה** הביתה. מותר **להחזיר ספר למקומו** בארון הספרים אחרי גמר הלימוד. ביו"ט של סוכות מותר להחזיר את הלולב עם או בלי ההדסים והערבות למים אחרי נטילתו הגם שתצא לו תועלת מזה, שהם לא יכמשו ויהיו ראויים לו למחרת. מותר **להחזיר למקרר** או אפילו לתא ההקפאה של המקרר את המאכלים שנשארו לאחר **שגמר הארוחה** וכד'. מותר לשרות במים כלים ששיירי אוכל ידבקו בהם, אם לא יעשה כן בשבת. (ואם כבר נדבקו שאריות התבשיל בהם ויבשו, אסור לשרותם במים בשבת, מכיון שבשריה זו מחשבתו להקל על ניקוי במוצאי היום). מותר לאדם לצאת מביתו בשבת אחר הצהריים, אפילו ביום שרב, ולקחת עימו אפודה (במקום שיש עירוב) כדי ללבושה בערב בהיותו בדרך, אבל טוב שלא יאמר שלוקח אותה בשביל לובשה בערב. מותר לצאת מביתו אפילו סמוך לחשיכה, ומפתח ביתו בכיסו (במקום שיש בו עירוב), כדי שיוכל להיכנס לביתו במוצאי שבת. [שש"כ פרק כח סעי' פט במהדו"ב. וכן הוא בשלחן שלמה שבת סי' רצ סעי' א-ה]. ובהערה ר"א בשש"כ כתב, שמעתי מרש"ז אויירבך זצ"ל, דמכיון שאנשים רגילים לעשותו מבלי לחשוב על הצורך, הה"נ דשרי אפי' לצורך חול, ומשום כך מותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר מחמה לצל או להעביר בשר ודגים סמוך ללילה למקום קריר, אף שזה לצורך חול (וכמו"כ נלע"ד דיתכן שגם המ"א בסי' רנד ס"ק כג, האוסר רדיית הפת גם מתנורים שלנו שלא לצורך השבת מפני שמכין משבת לחול- וע"ש במ"ב ס"ק מג בשם א"ר - גם הוא מודה שבינו"ט מותר להוציא עוגה או תבשיל עם גמר האפיה והבישול, אף כשעוזב את הבית והכל הוא לצורך חול, מפני שבינו"ט רגילים כל היום להעמיד על האש ולהוריד מן האש עם גמר האפיה והבישול

דכיון ש"בידו" הפשירו בדרך המותרת כגון כנגד המדורה וכיו"ב (באופנים שאין בהם משום מחזי כמבשל). ממילא יאמרו הרואים שלצורך בו ביום הוא מוציאם. ואין כאן חשש שנראה כמכין לחול. (ולזה נתכוון גם בסיכום התשובה באות מה). ע"ש היטב. וראיתי לכמה שטעו בדבריו, וכנראה משום שלא העמיקו כי"כ בכל דבריו (כי ארכו מאד) וחשבו הדמחזה אליהו מותר גם לחמם המאכלים ע"י הפלאטה וכד', ולא רק להוציאם מהקפאה. וליתא כאמור. ואיהו גופיה חזר והדגיש בתוך דבריו כמה וכמה פעמים, שאם יעשה פעולה של תועלת והשבחה (בקום עשה) בדרך שמכין, הדבר אסור כיון דבכה"ג שפיר חשיב הכנה. ורק מניעת נזק או קילקול, וכן שמירה על מצב קיים, (או הפשרה שנועשת מאליה) לא הוה בגדר הכנה. ואין לך תועלת והשבחה (בקום עשה) יותר מחימום המאכלים. וגם בסיכום הדברים חזר והדגיש שכל ההיתר הוא דווקא אם מוציא המאכלים בעוד ההיזק גדול, שיש צד למר שאולי יאכלו ממנו. ולא עושה מעשה שניוני למעילותא או השהייה במאכל. וגם שהוא לצורך מצוה כגון סעודת יו"ט או שבת וכיוצא. ואחרונים רבים הביאו דבריו להלכה. ובראשם מרן מלכא הראש"ל רבינו עובדיה יוסף זצ"ל בחזון עובדיה שבת ח"ב (עמ' תמו סעי' ב). ע"ש. ובשו"ת נשמת שבת לסימן שכג (סי' שפו). שו"ת שבת הקהתי ח"א (סי' קנח). נטעי גבריא על הל' יו"ט (ח"א פכ"ו סעי' ט). ובספר הלכות המועדים (פרק א הערה 36 ופרק ב סעי' כה). ובשו"ת שערי יושר (ח"ב סי' נו). ובשו"ת שערי חיים (ח"ג סי' סג). ועוד. וע"ע ועין שמואל חיי"ט (ססי' כה) וי"ל על חלק מדבריו. וכ"כ בספר ארחות שבת ח"ב (פרק כב סעי' קעד) וז"ל: מותר בשעת הצורך להוציא ביו"ט ראשון אוכל מהקפאה על מנת שיעמדו באויר החדר ויפישירו, והיינו כשעושה זאת לצורך סעודת ליל יום טוב שני, ודוקא אם מוציא מהקפאה בעוד היום גדול, שלא ניכר הדבר שעושה זאת לצורך הלילה. היתר זה נאמר רק באופן שאם יוציא את האוכלים האלו לאחר שתחשך לא יהיו הם מוכנים לסעודת הלילה. ע"ש. וכ"כ מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל באשרי האישי ח"ג (פרק ג סעי' ט). ע"ש. וואכמ"ל.

יד. אך אסור להניחם על הפלטה או לסדרם על השולחן במקום. נע"י
היטב שו"ת מחזה אליהו סי' סד. וע"ין בהערה הקודמת מ"ש"כ בזה. וכ"כ מרן הגרי"ש באשרי האישי ח"ג (פרק ג סעי' ט), מותר ביו"ט להוציא אוכל מהקפאה לצורך הלילה שהוא שבת, או "יום טוב שני", באופן שאין בזה טירחא. אולם כאשר זה טירחא, יעשה זאת באופן שלא נראה שעושה עבור הלילה. "ובכל אופן אסור להניח מאכל, כגון שניצל, על הסיר לחימום לצורך יו"ט שני". עכ"ל. וע"ע ועין שמואל יט עמ' ר"א. דליתא.

טו. מי שיש לו ילדים קטנים ורוצה להאכילם קודם הלילה, מותר לו לחמם מבעוד יום בעבורם מהמאכלים שהכין לצורך סעודת הלילה, ואכן יאכילם מהם מבעוד יום, וממילא יוכל להשאיר התבשילים על גבי הפלטה או הפח, גם לצורך הלילה. ובלבד שיזהר שהחימום יהיה בתבשילים שאין בהם משום אסור בישראל בשבת (כלומר שלא יהיה בהם רוטב האסור בחימום), ויניחם במקום שמותר להניח מאכלים לחימום בשבת. [משום "מחזה כמבשל" וכד'. ואין בזה חשש הערמה, כיון שבאמת צריך לחמם התבשילים לצורך ילדיו הקטנים וכיו"ב בו ביום, ופשוט].

טז. וליתן התבשילים על פלטה "כבויה" שתעודה לדלוק בעוד זמן בתוך השבת. נראה ג"כ לאסור. דהוי הכנה ומנכרה מילתא. [ואין להביא ראיה ממה שהתיר מרן הראש"ל בשו"ת יביע אומר ח"א או"ח סימן כו, להתיר ליתן בשבת תבשיל של מרק מבושל כ"ז מע"ש, ע"י פלאטה כשהיא כבויה, ותדלק לאחר שעה, דהוי גרמא וכי. ע"ש. דאינו דומה. הדתם יש לצרף דעת ה"מתירים" בישראל אח"כ בלח עם סברת המקילים בגרמא לגמרי. ושפ"ד להקל. משא"כ בני"ד דהוא גרמא ב"אסור" הכנה, ומני"ל להתיר ככה"ג. וי"ל דהוא חמור נחפ מסתם גרמא באיסור דבגנן, דאסור הכנה בהיכרא תליא מילתא, וגם יש בעצם ההנחה שם וילתא לשבת עצמו. ומה גם שדעת מו"ר הגר"צ אבא שאול זצוק"ל שמעיקרא אין להקל גם בגרמא דבישול אח"כ בלח. כבנדון היביע אומר. ובכלל גם לא ברירא דבכה"ג דסוף חמה לבא, חשיב גרמא. ואכמ"ל. אח"כ ראיתי ש"כ"כ בהלימו"ע עמ' נב הערה לב ובשו"ת תור"מ ח"א סימן עג, לאסור בני"ד ומשום זילתא דשבת או יו"ט. ע"ש.]

יז. מיהו להוציא בשבת מהמקפיא בשר קפוא או עופות קפואים (לא מבושלים), ושאר דברים שאינם ראויים לאכילה כמו שהם, לצורך מוצ"ש, נ"ל לאסור. [ואף למי שמתיר לטלטלם ולא חשיבי מוקצה (ע"ין סי' שח סעי' לא), מ"מ הכא מינכרא מילתא שמכינס לצורך הלילה הולחשה ויכרת מתוך מעשינו, דכל הרואה אותו מוציאם מהקפאה, מבין שלצורך הלילה הוא מוציאם, וברור לכל שאינו עומד לאכול מהם בו ביום, ויש בזה משום הכנה].

יח. מותר לישון בשבת כה לאגור כה להשאר ער כל הלילה ובלבד שלא יאמר בפירוש שעושה כן לצורך הלילה. [באה"ט סי' רצ ס"ק א. ומשני"ב שם ס"ק ד. ולכאורה קשה הרי אם אומר שישן כדי שיוכל להיות ער בלילה לעסוק בתורה, הרי זה דיבור לצורך מצוה והי"ל להתיר. ובאמת שבספר תורת שבת (סימן רצ ס"ק ב וסי' שז סעי' א) כתב להתיר ככה"ג מהטעם האמור. וכ"כ להתיר בשו"ת אור לציון ח"ג (פרק יא סעי' יא עמ' קצה בהערה) מדנפשיה. אלא דבערוה"ש (סי' רצ ס"ק א) כתב, דאף למר נלך לישון כדי שיוכל ללמוד במוצ"ש, נחשב כמכין בשבת לחול. ע"ש. ולכאורה נראה טעמו דדיבור בלא מעשה הוא דמותר דהוי כחפצי שמים, אבל הכא שעושה גם מעשה וכוונתו לצורך החול, מני"ל להתיר אע"י דהוי לצורך מצוה. אולם יש להקשות על זה מהא דאיתא בסימן שו ס"ו דמחשיכין על התחום לעשות צרכי כלה או צורכי המת וכו'. וכתב המשני"ב שם ס"ק ח, דהיי"ט משום דחפצי שמים הוא. ע"ש. דבעלמא בלא צורך מצוה אסור להחשיך על התחום כדאיתא בסימן שז סעי' ט. והכא הותר. ע"ש. ושוי"ר שז באמת טענת התורה שבת על האחרונים שהחמירו. מיהו רבינו הראש"ל בספר ילקוט

משא"כ בשבת שאין רגילים בכך), וגם בראשון של פסח, כאשר מחליפים בביה"כ את השלט של "מוריד הגשם" לשלט של "מוריד הטל", ויחד עם זה מחליפים מ"טל ומטר" ל"יותן ברכה" שאומרים רק במוצאי היום, או כאשר מחליפים כל בוקר את השלט של יום הספירה ליום המחרת וכדו', כל זה מותר לעשות בשבת וביו"ט, ובפרט כאשר יתכן שתצא מזה תועלת עכשוית, שאנשים ילמדו את פרטי הדינים, עכ"ד.]

ט. מוצרים שהדרך לשמרם בקירור (כגון במקרר וכד'), והוציאם בשבת כדי לאכול מהם, מותר "להחזירם" למקרר בסיום אכילתו, בכל גוונא, כיוון שאם לא כן יתקלקלו או יפוג טעמם, והוי בגדר שמירה על מצב קיים (או אפילו מניעת הפסד וקילקול) דשרינן. ולכן, אם הוציא מהמקרר גבינות, קוטג', חלב, מעדנים או שאר מאכלים כיו"ב, מותר להחזירם למקרר בכל מקרה, שכן עיקר מטרתו למנוע קילקולם כאמור. (וכ"ש לשבת הגרש"א דלעיל שעושים כן מבלי משים, כיון שכך "דרך" העולם להחזירם למקום בגמר השימוש).

י. וכל שכן דברים שהדרך לשמרם מוקפאים בתא הקפאה, כמו גלידה, ארטיקים, איגלו וכיו"ב, והוציאם כדי להשתמש בהם ולאכול מהם, ובא להחזירם למקפיא, על מנת לשמור על המצב הקיים, או למנוע המשך הפשרתם, שהדבר מותר. [כיון שזהו מקום שמירתם, וכך דרך שימושם].

יא. ונראה שגם מוצרים שאין הכרח לשמרם קרים או קפואים, אבל היו כבר במקרר במצב קר (או קפוא) והוציאם בשבת כדי להשתמש בהם או לאכול מהם, ובעודם קרים (או קפואים) בא להחזירם למקומם (למקרר או למקפיא), ג"כ מותר, שהרי הוא שומר על מצבם הקיים (ומנוע את חימומם או הפשרתם) אך אינו פועל בהם פעולה מחודשת או השבחה. [וכ"כ בסעי' ז. וכ"כ בספר ארחות שבת פרק כב סעי' קעה. ע"ש].

יב. להכניס בקבוקי שתיה למקרר על מנת שיתקררו והיו קרים לצורך השתיה במוצ"ש. יש לחלק. דאם מכניסים למקרר בעוד יום גדול, כגון בשעות הצהריים, ומכניס כמות שיש סבירות שבני הבית עוד ישתו ממנה בו ביום, הדבר מותר. [דאין זה בגדר הכנה כלל כיון שהדרך להשתמש בכמות כזו בשבת. לית לן בה]. אבל אם מכניס למקרר כמות גדולה כל כך, דמינכרא מילתא שמכניסים לצורך הלילה. נראה דאסור. דכיון שעושה פעולה שיש בה "השבחה למעילותא" – קירור, (ולא רק שמירה על מצב קיים), הרי זה בגדר "הכנה" ואסור. וכ"ש שאסור להכניס את בקבוקי השתיה למקפיא לצורך מוצאי שבת. [ע"ין היטב בביאורים לסעיף הבא. ודו"ק. וכן משמע קצת בארחות שבת פרק כב סעי' קעה].

יג. להוציא חלות קפואות וכן תבשילים מבושלים או סלטים קפואים [דברים מוכנים הראויים לאכילה, אלא שהם קפואים] הנמצאים במקפיא, מותר להוציאם ולהניחם על השיש מבעוד יום בשבת, כדי שיפשירו והיו מוכנים לצורך הלילה. ויזהר להוציאם בעוד היום גדול שלא יהיה ניכר שמכין לצורך הלילה. [ומה שנפשרים ומשתנה מצבם למצב חדש, לית לן בה, כיון שההפירה נעשית מאליה ולא ע"י פעולת אדם. ככה"ג לא חשיב "הכנה"]. [הנה בש"כ פרק י סעי' י, אסר להוציא מהמקפיא אוכל קפוא ע"י שימוש והיה ראוי לאכילה רק במוצאי השבת. ע"ש. וביאר טעמו (בהערה לג) ומשום איסור הכנה. ואינו דומה להא דלהלן פכ"ח סעי' פט, דדוקא הצלה מהפסד שרינן, אבל לעשות פעולה בשבת כדי שהמאכל יהיה מוכן במוצ"ש אסור, וכמו שמצינו דלא הותרו להדיח קערות מיו"ט ראשון לשני, וכ"ש ליום חול, הגם שכוונתו היא כדי שבמוצאי היום מיד יהיו מוכנים, שמעתי מהגרש"ז אויירבך זצ"ל. ומ"מ הוסיף ואמר, דאולי אינו דומה כי"כ להדחת קערות, כי כאן אינו אלא מפסיק הקירור, הנעשה בניגוד לרצונו, כי אם המקרר היה מפסיק לעבוד, לא היה מוציאו משם, וההפירה נעשית מאליה, וגם מתחלת מיד, ונמצא שש"י ההוצאה הוא רק מנוע את ההקפאה שהיא נגד רצונו. ואף שאסור לטלטל דבר כדי להעמידו במקום אחר עבור מוצ"ש, שאני הכא שכוונתו רק למנוע הקירור, עכ"ל. ואולם יש להעיר מסי' רנד ב"ב ס"ק מג, דאסור לרדות פת מהתנור לצורך חול, אף בדליכא כלל איסור רדייה, מפני שמכין משבת לחול, אף שרק מנוע את המאפה מלהשרף, והסכים עמדי הגרש"ז אויירבך זצ"ל. ע"כ. וכ"כ בספר שלחן שלמה שבת (סי' רצ סעי' א ס"ק יג). גם הגאון בעל שבת הלוי ס"ל להחמיר בזה וכמ"ש בספר מבית לוי מועדים (מהדו"ב דיני ער"פ שחל בשבת עמ' שכד). ע"ש. **אמנם בשו"ת מחזה אליהו** (ח"א סימנים נד-סד) האריך הרחיב טובא בהך סוגיא דהכנה, וכתב דכל מעעביר הדבר ממקום למקום, ואינו מביאו לסוף גמר הכנתו, ככה"ג, לא נכנס בגדר הכנה ומותר. ובלבד שיתקיימו בו שלושה תנאים, והם: א. שלא יהיה דבר שמכין שום שניוני למעילותא או השבחה, אלא שמירה על מצב קיים או מניעת נזק או קילקול. ב. שלא יהיה ניכר שעושה כן לצורך אחר השבת (או הי"ט הראשון). ג. שיהיה הדבר לצורך מצווה. וכאן שמוציא המאכל הקפוא מהקפאה, ומניחו על השיש במטבח, לא עושה בו שום הכנה רק מעבירו ממקום למקום. ואע"פ שע"י כך הוציא המאכל, לית לן בה, כיון שפעולת ההפירה נעשית מאליה ולא ע"י פעולת האדם, והוא לא פועל כלום להפשרה, לא מקרי הכנה. ובתוך דבריו נתקשה קצת, דמ"מ אולי גם אם יוציא המאכל מבעוד היום גדול, אכתי אולי מינכרא מילתא דלצורך הלילה הוא עושה, דהא בעוד המאכל קפוא אי אפשר לאכלו. וע"ז השיב (שם באוי' טל)

יוסף מועדים (שבועות מהדו"ב עמי תקפח ס"ק כא) הבי"ד, וכתב דנראה דטעמם של הסי"ח ודעימיה שאיסורו הוא משום זלזול בשבת שעושה דבר בשביל הערב. ע"ש. וכן דעת הגר"ש ואזנר זצ"ל בספר מבית לוי מועדים (מנהגי חודש סיון עמי שס סוף הערה ז) ע"פ השעיה בשם האי"ר להחמיר. וכ"פ הששי"כ מהדו"ב פרק כח הערה קעז. ועיין בשו"ת מחזה אליהו ח"א סי' נו א' ג' ס"ק יז. **עבר ואמר**, אפ"ה מותר לישון, דלא קנסו בכה"ג. וכ"ש שיש מתירין.]

יט. **מותר לטאטא את הבית** [בבתים שלנו שהם מרוצפים], וכן ראוי לעשות מיד בסיום כל סעודה, כדי שלא יצטבר ליכלוך רב בבית. אבל **אסור לשטוף את הריצפה בכל אופן**, גם לא ע"י שפיכת מים וגריפתם ע"י מגב בלבד. [ואפילו ללא סחבה. ועיין סי' שלו סעיפים ב-ג]

כ. מיהו אם התלכלך הבית במקום מסוים (נקודתי) וכגון שנשפך שם **משקה מתוק ודביק** או שתינוק לכלך שם וכד', רשאי לשטוף אותו המקום, ואף ע"י שפיכת מים (כולל חומרי ניקוי) באותו מקום, וגריפתם ע"י מקל גומי וכף אשפה (ללא שימוש בסחבה), דהוי כגרף של רעי, שהתירו לסלקו. [הנה הגרש"ז אויירבך בששי"כ מהדו"ב פכ"ג בהע' ל כתב, דיאפשרי שמוטר ליתן מים על מקום המלוכלך שבריצפה בלבד ולנגב באופן המותר, ואין זה בכלל איסור טיפת הריצפה. ע"ש. וכ"כ בשולחן שלמה סי' שלו ס"ק ז. ובספר חוט שני החמיר טפי דאפילו לשפוך מים על גרף של רעי, כדי לנקות את הריצפה אסור, משום דחשב כהדחה. ע"ש. ולעני"ד גם מרן הראש"ל זצוק"ל בחזו"ע שבת ח"ד עמי מט, לא התיר אלא לשפוך מעט מים על 'מקום הליכלוך' ולגורפם, אבל לא בכל הבית. וכן מדוקדק בלשון קדשו שכתב: אין מדיחין את קרקע הבית אפילו הוא מרוצף, אטו שאינו מרוצף, שמא יבא להשוות גומות, ומה שלא גזרו כן בכיבוד קרקע מרוצף, משום שהכיבוד הוא נחוץ יותר, ומ"מ אם ריצפת הבית נתלכלכה מותר לשפוך מים 'על מקום המלוכלך' ולגרף המים ע"י מגב. עכ"ל. מוכח דלא התיר אלא במקום המלוכלך ותו לא. והבו דלא להוסיף עלה. ודו"ק ואכמ"ל.]

כא. **בחדרי השירותים של בתי הכנסת** ומקומות ציבוריים שבהם מצטבר לכלוך רב במשך היוםיים של השבת והחג, ויש בדבר צורך גדול, וגם משום כבוד בריות, אפשר להקל לנקותם ע"י פועל עכו"ם. [ואם אי אפשר, יש מקום להקל גם ע"י ישראל, בשטיפה וניגוב במקל גומי בלבד, ללא שימוש בסחבה וכד'].]

כב. כל הפעולות האסורות משום הכנה אסור לעשותם עד שיגיע זמן **צאת השבת** [כמו בכל מוצ"ש, דהיינו צאת הכוכבים ועוד תוספת. שהוא כחצי שעה לאחר שקיעה"ח. או זמן ר"ת] ויאמרו **"ברוך המבדיל בין קדש לקדש"** או שיתפללו ערבית ויאמרו **"ותודיענו"** בתפילה.

* גם המחמירים להוציא השבת כשיטת ר"ת יכולים להקל בדברים שאיסורם משום 'הכנה', וכן בשאר דברים שאיסורם בשבת הוא מדרבנן ולא דאורייתא, כבר מזמן הגאונים.

* [יש מקילים בשעת הדחק גדול לעשות דברים שאסורים משום הכנה בלבד, ואין בהם משום איסורי שבת, גם בזמן בין השמשות. (הליכות עולם ח"א עמי שט ס"ק כט. וחזו"ע פסח עמי רסח).]

כג. **הכנה ע"י גוי**. גם דבר שאסרו חכמים משום "הכנה" שייך בו איסור אמירה לגוי, ואסור לומר לו לעשותו, אלא א"כ במקום מצוה או צורך גדול או מקצת חולי. [משנ"ב שיט ס"ק סב. תנט ס"ק לח. ועוד. וספר הליכות שבת לדידי הרה"י רבי ג' יזדי שליט"א פ"ט סעי' נח. ובספר הלכה ברורה לדידי הגאון רבי דוד יוסף שליט"א סי' שז ס"ק כ. ודלא כפמ"ג ודעי"ת למהרש"ם. וע"ע הלכות המועדים גרוסמן יו"ט (פ"א סעי' יד)].

* מיהו אם הגוי עושה כן על דעת עצמו, לסיים מלאכתו וללכת, אין למחות בידו, שהרי יכול היה לעשות הדבר בהיתר אחר השבת, ומה שעושה בשבת הוא אדעתא דנפשיה. אבל אם עושה כן על מנת שיתפנה אחר השבת למלאכות אחרות, יש להחמיר. [הלכה ברורה שם].

כד. **עבר ועשה דבר שאסור משום הכנה משבת ליו"ט**, ואפילו עשה כן מזיד, לא נאסר הדבר שהכין בשימוש, שהרי אינו איסור מלאכה על החפץ, אלא הוא איסור התעסקות משבת לחול (או ליו"ט) שהוא איסור גברא. [הגרש"ז זצ"ל ב"מאור השבת" (ח"א עמי תסד או ט) והגאון ר' נסים קרליץ זצ"ל (חוט שני עמי מז או יז)].

פרק ג - שאר ההכנות משבת ליו"ט

א. **כדאי להקדים להתפלל מנחה** [מנחה גדולה, או בשעה 3:00 לערך] כדי שיוכלו לקיים סעודה שלישית קודם תחילת שעה עשירית ביום [דהיינו שעה 4:00 לפי שעון קיץ], על מנת שיאכלו סעודת ליל יו"ט לתיאבון. [חזו"ע יו"ט עמי ג].

ב. **מי שאיחר מלסעוד סעודה ג'** קודם תחילת שעה עשירית ביום, אפילו הכי לא יבטל סעודה ג' ח"ו, אלא יקיימנה גם מאוחר יותר, וישתדל לצמצם בה ככל האפשר, ויסתפק בכביצה פת [ועיין שו"ע סי' רצא

סעי' א, ובמשנ"ב ס"ק ב], **וכזית תבשיל**. [ע"ש סי' רמב במשנ"ב ס"ק ב. וסי' תקטס ס"ק ח ושעה"ז או י]. [עיין חזו"ע יו"ט עמי ז סעי' ב. ובחזו"ע פסח מהדו"ב עמי רסד].

ג. **בתפילת המנחה אין אומרים 'צדקתך'**. [גם משום שהוא ערב יו"ט, ובלא"ה א"א תחנון כבר מר"ח סיון].

ד. **מותר לבלוש בגדי יו"ט בשבת** מבעוד יום, וישתדל לא לאחר לבישתם סמוך לערב ממש. [עיין כה"ח סי' תקטס או כג. ובמקור חיים לבעל החו"י בסי' תקג. ובשלחן שלמה להגרש"ז סי' תקטס. ובאורחות שבת (פכ"ב סעי' קפב). וכן איש חי פרשת צו סעי' ד. בדיני ער"פ שחל בשבת].

ה. **מותר לחזנים** וכד' להכין בשבת את הקריאה בתורה של יו"ט או קריאת מגילת רות ואזהרות וכד'. [כיון שידיעתו היא כבר מעכשיו. שלחן שלמה אויירבך שבת סימן ר"צ ס"ק א].

ו. **מותר להתקלח** [בצונן] ולטבול במקווה טהרה בשבת אע"פ שכוונתו לעשות כן לקראת החג, ואין בזה משום "הכנה". ובלבד שיקפיד על כללי איסור רחיצה שיתבאר בהמשך.

ז. קודם שיצא מביתו לבית הכנסת יודיע ויסביר לנשים שאסור להדליק הנרות או לעשות שאר מלאכות או הכנות לצורך החג, רק לאחר צאת השבת לגמרי. [כלומר לנוהגים כהגאונים - כחצי שעה לאחר השקיעה. ולנוהגים כר"ת עד שיגיע זמן ר"ת].

* טוב שיאמר לבני הבית את שעת צאת השבת במדויק.

פרק ד - מקלחת וטבילת מקווה בשבת או ביו"ט

א. מצד דיני הכנה, מותר לטבול בשבת לשם טהרה לקראת הרגל [למי שנצרך, או לשם תוספת טהרה], ואין בזה משום 'הכנה' משבת ליו"ט. [כמבואר במשנה ביצה פ"ב מ"ב ולדברי ב"ה. ולדעת מרן הראש"ל הגר"ע יוסף זצ"ל, בשבת יטבול בצונן דווקא ולא בחמין. ולדעת מו"ר הגר"ב זצ"ל רשאי לטבול גם בשבת בחמין שבמקווה, ובלבד שלא ישהה שם להנאתו, אלא יטבול לטהרתו ויציא מיד].

ב. ידוע הדין שאסור לרחוץ כל גופו בשבת במים חמים [וגם פושרים שמרגיש בהם חמימות בכלל האיסור]. והוא משום 'גזירת הבלנני'. ואיסור זה קיים בין בחמין שהוחמו בערב שבת ובין שהוחמו בשבת [כולל דוד שמש]. בין במרחץ ובין מחוץ למרחץ [גם לא באמבטיה פריטה] הכל אסור. אבל רחיצה בצונן מותרת, ובלבד שיזהר שלא יכשל באיסורים אחרים. [נכון: שימוש בסבון רחצה, סחיטה, ניגוב השיער בנחת, ובעיקר צריך לדעת שאסור להסתרק אחר המקלחת בשום אופן! בין במסרק בכ"ש במברשת, דחמיר טפי. כמבואר בשו"ע סימן שכג סכ"ז. א"י"כ במברשת רכה מאד]. ולכן אם ירצה להתקלח בשבת לקראת החג או לשם התרעננות, בצונן, מותר. [ובני אשכנז נהגו להחמיר בזה, אם לא במקום צער].

* במקרים שהרחיצה מותרת, מותר גם להשתמש בשמפו וכד' לרחיצת הגוף וחפיפת השיער. [ובלבד שיחפוץ בנחת שלא יתלשו שיערות בהכרח. עיין שו"ת אג"מ ח"א מאו"ח סימן קל. ושו"ת אבני ישפה ח"ח סימן צה. ובחזון עובדיה שבת ח"ו עמי ז. ובשו"ת ברכת יהודה ברכה ח"ד (סימן לו או' ה בהערה). ע"ש. וע"ע בקובץ תשובות ח"א (סימן כז). ודלא כמו שהחמיר בזה בספר הליכוי"מ עמי רו. ומ"מ צריך לזכור שאין היתר להסתרק לאחר מכן, כלל ועיקר!].

* מותר לנגב השיער במגבת לאחר הרחיצה, ואין בזה משום איסור "סחיטה" בשיער, ובלבד שינגב בנחת באופן שלא יתלשו שיערות בהכרח. [בן איש חי (ש"ש פיקודי אות ח) שו"ת אבני ישפה ח"ב (סימן כט), חזון עובדיה שבת ח"ו עמי ז. שו"ת ברכת יהודה ח"ד סימן לו. ומו"ר הגר"ב זצ"ל זיע"א אסבר לן מילתא בטעמא ע"פ דברי הבא"ח הנ"ל. דסחיטת שער אינה אסורה אלא מדרבנן כיון שאין המים נבלעים בגוף השער אלא הם מכונסים בין השערות, ואין איסור בסחיטתם אלא משום דדמי לסחיטה. ולא גזרו חכמים אלא היכא שהוא סוחט השער בידים ומוציא המשקין מהשערות, אבל היכא שמנגב ע"י מגבת והמשקין לא ניכרים בשעת הסחיטה (וגם אינו צריך כלל למים), בכה"ג לא גזרו כלל ומותר לתחילה. וזה עומק כוונת רבינו הבא"ח זיע"א. וכ"כ בקיצור באור לציון ח"ב (פרק לה סעי' ב. עמי רנא). ע"ש. וכיוצא בדברים הללו כתב הגאון רבי משה לוי זצ"ל בשו"ת תפילה למשה ח"א (סימן נב). ע"ש].

ג. **ברחיצה וטבילה ביו"ט** ישנה הקלה מסויימת והיא: במרחץ עצמו השאירו חכמים את גזירת הבלנני על מקומה, ולכן אסור לרחוץ במרחץ בחמין [אפילו פניו ידיו ורגליו. חזון עובדיה יו"ט עמי מב], אפילו אם הוחמו מערב יו"ט [ואפילו ע"י דוד שמש].

ד. **מחוץ למרחץ**, [ולדעת מרן הראש"ל הגר"ע יוסף זצוק"ל ח"ה גם באמבטיה ומקלחת פרטיים בבית] מותר לרחוץ את כל גופו בחמין שהוחמו מערב יו"ט, ולמעשה מתירין גם בחמין שהוחמו ביו"ט עצמו מאלהין [בדך מותרת, וכגון ע"י דוד שמש. אבל בבויילר שמתלי או סולר או גז וכד', אסור. משום שבפתיחת הברז נכנסים מים חדשים לדוד ומתבשלים ביו"ט. והרי זה בגדר ביטול לצורך רחיצה כל גופו, דאינו הנאה השווה לכל נפש, ואסור. וכ"ש באותם המתקנים

(של גז או חשמל) שפועלים מיידית בכל פעם שפותחים את ברו המים החמים כמו יונקרוס וכד'. דחמירי טפי דחשיב כמפעלים בידיים, בכל פעם שפוחת הברז. ועיין בהלכה ברורה לידידי הגר"ד יוסף נר"ו על דיני אפיה ובישול סעיף עג). ולכן אפשר להתקלח ביו"ט במקלחת פרטית בבית במים של דוד שמש, ובלבד שיוזהר מאד לא לעבור על איסורים אחרים תוך כדי הרחיצה, וכנ"ל. [עניין חזון עובדיה יו"ט עמי מא-מב. ועי"ע אור לציון ח"ג פרק כא סעי א. ע"ש. ודע דמה שהתרנו לרחוץ ביו"ט בחמין שהוחמו מעיו"ט, הוא גם השנה שהוחמו המים בשבת (ע"י הדוד שמש), ואין לאסור בזה משום 'הכנה'. ואע"י דגם הכנה בידי שמים אסורה משבת ליו"ט כמבואר בביתא דף ב ע"ב ובמשני"ב סי' תקז ס"ק יג. ובבה"ל שם ד"ה אפילו, משום הב"ח. ועיין בב"ח ססי' תקוז וססי' תקיג. מ"מ הכא הכל כבר היה בעולם מוקדם, וראוי לשימוש. ועיין הלכות המועדים פרק א ס"ח הע' 37 והע' 40. ואכמ"ל].

* אם נרטיבה ריצפת המקלחת ממי הרחצה, מותר לגרוף את המים במגב גומי בלבד (ללא סחבה) לפנותם. [וכתב הגאון רבי שלמה זלמן אויירבך בשש"כ (מהדו"ב לכת מהערה ל) דהיינו טעמא, דדווקא נתינת מים ע"ג הקרקע על מנת להדיח הוא דמקרי דחחה, ולא אם גורר את המים שכבר נשפכו. ע"ש. וכ"כ הגר"י קרליץ שליט"א בדרך חוט שני ח"א פי"א עמי צד, והוסיף שכל זה כשמעביר את המים למקום הנקרא סדר פקום צר, אבל להעבירם דרך פקום רחב אסור, משום דבכה"ג נראה כחדחה, והכל לפי הענין. ע"כ. וכן הורה לנו מו"ר הגר"ב אבא שאול זצוק"ל, דאם התפוצץ צינור או תקלה אחרת ונשפכו מים בבית וכיו"ב, דמותר לגורפם במגב גומי בלבד, ולא חשיב כמדיח הקרקע, כיוון שכוונתו לסילוק המים ולא להדחת הקרקע. עכ"ל].

ה. **טבילה במקווה** טהרה ביו"ט עצמו, מותרת גם בחמין, כיון ש"טבילה הטבילה" לא נחשב כ"מרחץ" לענין זה. נכך הורני מרן הראש"ל הגר"ע יוסף זצוק"ל וכן מתבאר בספרו חזון עובדיה ימים נוראים עמי סא ושם סוף הערה יב. ע"ש. וכ"כ לדעת מו"ר הגר"ב א"ש זצ"ל שאפילו בשבת מותר לטבול במקווה חם ממש, לשם טהרה ולצאת, ובלבד שלא ישהה במים לשם תענוג. וכ"ש ביו"ט].

פרק ה - צאת השבת וכניסת ההג וזמן ערבית דמוצ"ש

א. גם בכל שנה גילהה כשחל ערב שבועות ביום חול, יש אומרים דלכתחילה לא יקדימו להתפלל ערבית מבעוד יום, עד שיגיע זמן צאת הכוכבים, משום "תמימות תהייתה", שאם יקדים נמצא כמחסר מעט מיום מ"ט לספירה. (משני"ב סי' תצד ס"ק א משם האחרונים. ע"ש. ובפרט השנה שחל במוצ"ש, ויש צורך להוסיף על השבת. נועם מגדים לבעל הפמ"ג אות כ). אמנם מעיקר הדין הראשם להתפלל ערבית גם מוקדם יותר, דבתפילה לא הקפידו בזה. (יחזה דעת ח"ו סי' ל חזו"ע יו"ט עמי דש. וכ"פ בשו"ע המקוצר מועדים סימן צג סעי' א ע"פ מהר"י צ"ח). מיהו בשנה זו דחל ערב שבועות בשבת, חמירי **טפי, ודעת פוסקים רבים שאין להתפלל ערבית של יו"ט מבעוד יום בתוך השבת.**

[הנה מרן השו"ע בסימן רצג סעיף ג כתב, מי שהוא אנוס כגון שצריך להחשיך על התחום לדבר מצוה, יכול להתפלל של מוצ"ש מפלג המנחה ולמעלה ולהבדיל מיד, אבל לא יברך על הנר וכן אסור בעשיית מלאכה עד צאת הכוכבים. ע"כ. ומשמע ממרן שאין לעשות כן לכתחילה אלא מתוך אונס. וכ"כ המשני"ב שם (ס"ק ט) דמימי כתבו האחרונים (מהרש"ל ב"ח מ"א ושי"א) דאין לעשות כן דדבר תמוה הוא לרבים. גם שמא יבואו להקל במלאכה וכו'. ואף דבע"ש יש מקילין היינו משום דמצוה להוסיף מחול על הקודש מנשאי"כ במוצ"ש. ע"ש. ועיין גם בשו"ת יביע אומר ח"ו (יו"ד סי' לג). ודון מינה ואוקי באתרין. דהכא נמי אומר "ההבדלה" בתפילתו שמוסיף "ותודיעני" בערבית של החג. ואין לעשות כן לכתחילה אלא במקום אונס או שעת הדחק. ועיין בשש"כ ח"ב (פרק מז סעי' כג) שכתב, דבליל שני של ר"ה, או בליל יו"ט שני של י"ג, לא יקדש קידוש היום אלא אחרי צאת הכוכבים, אחרי תפילת ערבית, "יוכן הדין בליל יו"ט שהוא מוצאי שבת". ובהערה קיא ציין, דקדושת יו"ט ראשון היא דאורייתא. ושוב ציין לשו"ע סי' רצג ה"ל. ולמטה אפרים סי' תרכה בקצה המטה ס"ק מז. וציין לחוברת מוריה תשובה מהגרי"י וייס זצ"ל, דבשעת הדחק יש לסמוך על המקילים ולקדש מבעוד יום, חוץ מיו"ט שני של פסח ושל סוכות. וגדולה מזו שמע מהגר"ש אויירבך, דבשעת הדחק גדול, כגון לצורך זקן או חולה, יש לסמוך להקל גם ביו"ט שלאחר שבת ולקדש מבעו"י (בלי נר של הבדלה, ולא יעשה מלאכה), עיין רמב"ם פכ"ט משבת הי"א. עכ"ל. ובאמת דלגבי תפילת ערבית דיו"ט שני, כתב הלבוש ססי' תפח, ששוהו בין מנחה למעריב עד הלילה כדי שלא יעשו מלאכה מיו"ט ראשון ליו"ט שני מבעו"י. ע"ש. וכ"כ במטה אפרים סי' תקצ"ט ס"ב מהך טעמא דהלבוש. וכ"כ הפוסקים שמשעת "ברכו" היו מתחילות הנשים לבשל ולעשות מלאכות. הרי שתפילת ערבית סימן להתחלת יו"ט שני והיתר מלאכת או"י משאר ההכנות ליו"ט שני. וכן נהגו לחמיר ברוב הקהילות בחו"ל. וכ"כ בלוח "עזרת תורה" ע"פ הגר"י הענקין זצ"ל. וכתבו האחרונים לברא טעם הדין, בפרט למאי דקי"ל דקדושת יו"ט ראשון דאורייתא, ואם יתפלל או יקדש ויקבל עליו קדושת יו"ט שני דרבנן, הרי זה זילות בקדושת יו"ט ראשון (וכע"ז בטי"ז סי' תפט ס"ק י). ועיין משני"ב שם ס"ק מג. ושעה"צ או"י מא). וכ"כ בספר יו"ט שני כהלכתו (פרק א הע' נט) משם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל (וכן הוא בספר קב ונקי סימן קסא). שאין נכון לקהילות בחו"ל להתפלל ערבית של יו"ט שני לפני צאה"כ כדרכם בליל שבת ויו"ט, דכיון דאנו בקיאים בקיבועא דירחא, ויצא שהם מתפללים ערבית של יום שהוא בעצם חול מבעו"י של יו"ט. ואם הייתה רק שאלה של תפילה אכילה או קידוש היה מקום להקל, אבל כיון שיש בזה גם חשש שגם יעשה מלאכה אחר קבלתו יו"ט שני, והיא מלאכה שנתעשת מיו"ט לחו"ל שבודאי אסור, ואין לנהוג כני"ל. ורק במקום של שעה"ד כגון עבור חולים וכדי יש מקום לדון בזה ע"ש. וכ"ש כשהוא שבת. ואכמ"ל יותר. ועיין שו"ת שבט הלוי ח"ח סי' קיט. ובשו"ת ברכת יהודה ברכה ח"ה (סימן כט) שכתב ג"כ להחמיר בזה. וכן

העלה להחמיר בכיו"ב בשו"ע המקוצר מועדים סימן צו ס"ג. וציין גם לקובץ בית אהרן וישראל גיליון ס"ג דף קטז ואילך].

ב. מ"מ לגבי **הקידוש**, הסכימו הפוסקים שימתין מלקדש על הכוס עד שיגיע זמן צאת הכוכבים ודאי, לקיים מה שנאמר "שבע שבתות 'תמימות' תהייתה". (יחז"ל וחזו"ע שם. והביא שם דבמדינות אירופה שהדבר קשה מאד להמתין כ"כ יכולים להקל החל משקיעת החמה ע"ש).

ג. מכללם של דברים למדנו שאין לקיים במוצ"ש זו המנינים המוקדמים ד'פלג המנחה', וגם דבלאו הכי יצטרכו להמתין מלקדש על הכוס עד שיגיע זמן צאת הכוכבים.

ד. עם שקיעת החמה במוצ"ש אסור לאכול ולשתות כלום, עד שיבדילו על הכוס. [ונאף דבכל מוצ"ש מותר לשתות מים (בלבד) קודם ההבדלה, הכא אסור משום דיש גם חובת קידוש עליו. ודע דגם קודם קידוש דיו"ט יש איסור טעומה. עיין בחזו"ע יו"ט עמי צב. ובאורך יותר בחזו"ע שבת ח"ב עמי קנו. דאף ביו"ט יש דין איסור טעימה קודם הקידוש].

ה. אין היתר לעשות **דברים האסורים בשבת ומותרים ביו"ט** [מלאכות אוכל נפש], אלא בשני תנאים: א) שיגיע זמן צאת השבת לפני הגאונים שהוא כחצי שעה לאחר השקיעה, כולל התוספת. או לשית ר"ת. ב) שיבדיל בפיו, ע"י שיתפלל ערבית ויאמר "ותודיענו" בתפילה, או שיאמר בפיו "ברוך המבדיל בין קודש לקודש". וכך יש ללמד את הנשים לעשות. [וי"א דדברים האסורים רק משום "הכנה" בלבד, אין צריך שיאמרו ההבדלה בפייהם כדי לעשותו, ומספיק שיגיע זמן צאה"כ. עשויות מחזה אליהו ח"א (סימן נט או"י ד). ולענין דבריו צ"ע וי"ל ע"ד. ולכן גם דברים האסורים משום הכנה יש לומר קודם עשייתן "ברוך המבדיל בין קודש לקודש". שו"ר שכ"כ להדיא באלף המגן (סי' תקצט ס"ק ה) דאף לצורך סידור השלחן צריך להבדיל. ועיין גם בא"ר (סי' רצט או"י כב), ומשני"ב שם (ס"ק מ) ובשעה"צ (או"י נד)].

* [ויש מקילים להתיר איסורי "הכנה" בלבד כבר לאחר שקיעת החמה- בזמן בין השמשות, ויש לסמוך על זה במקום דחק וצורך גדול. חזו"ע פסח מהד"ב עמי רסח].

ו. **לאחר צאת השבת** ואמירת ההבדלה בפה, רשאיות הנשים לעשות כל המלאכות שאסורות בשבת ומותרות ביו"ט [מלאכות אוכל נפש]. ולכן יכולות להדליק הנרות של יו"ט (מאש מצויה), להדיח הכלים (בדרך מותרת, כבשבת), לערוך השולחן, לבשל ולחמם את האוכל וכיו"ב. ומ"מ אסורות באכילה ושתייה, עד שישמעו קידוש והבדלה על הכוס. [ונ"ל דהכא גם בשתיית ימים' כיון שהם כאלו שבת קודש. ועיין בחזו"ע יו"ט עמי צב. ובאורך יותר בחזו"ע שבת ח"ב עמי קנו. דאף ביו"ט יש דין איסור אכילה קודם הקידוש].

פרק ו - סדר הדלקת נרות יו"ט ע"י האשה

א. תזוהר האשה שלא תקדים להדליק הנרות רק לאחר צאת השבת (דהיינו כחצי שעה לאחר השקיעה לגאונים או בזמן ר"ת. כמנהגה תמיד), ואמירת "ברוך המבדיל בין קודש לקודש" או "ותודיענו", בערבית.

ב. ההדלקה מאש מצויה (=מוכנה) מערב שבת.

ג. **קודם ההדלקה תברך:** ברוך... להדליק נר של יום טוב. [ולא מזכירים שבת]. [שו"ע סי' רסג סעי' ה. ועיין שו"ת יחיה דעת ח"א סי' כו. וחזו"ע יו"ט עמי סא סעי' כא. ויש מבנות תימן שנהגות שלא מדלקות נר ביו"ט כמבואר בשו"ע המקוצר שבת סימן נז סעיף יח ומקורו משו"ת פתולת צדיק ח"ג סימן ע"ר, ודלא כהשו"ע סי' רסג ס"ה, וסי' תקד ס"יא. וחזר בו מהגר"י ממה שעלה בעץ חיים (מהדו"ב) לברך. ודלא כמי שכתב בה"פ. מיהו דעת מרן הגר"ע זיע"א לא נוחה ממנהג זה בא"י עשויות יחיה דעת ח"א סימן כו. וחזו"ע יו"ט עמי ס"א, ש"ה].

ד. אם **טעתה** ובירכה להדליק נר "של שבת", אם נזכרה תוך כדי דיבור (שיעור אמירת שלום עלך רב), תתקן מיד ותאמר: נר של יו"ט. ואם עבר כדי דיבור. אין צריכה לברך שוב, ויצאה ידי חובתה. [דיו"ט נמי אקרי שבת (מנחות סה ע"ב) שו"ת התעוררות תשובה ח"א סי' קד. ועיין מהרש"ם בדת תורה סימן תפח סעי' א כממה מקומות בזה. וכן מסיק בשו"ת מגדנות אליהו (רובינשטיין ח"א סי' צו). ושו"ר שכ"כ דידי' הגר"ד יוסף שליט"א בספר הלכה ברורה חט"ו סי' רסג סעי' מז. אולם דעת הגר"ש באשרי האיש ח"ג פרק א' סעי' ט, דלא יצאה י"ח וצריכה לחזור ולברך].

ה. תזוהר **שלא לכבות** הגפרור או הנר בסיום ההדלקה, אלא תניחם בנחת במקום שיכבו מאליהם. ואסור לזרקם לכיור רטוב וכד'.

ו. אשה שמדליקה הנרות בשמן, תקפיד שלא להוציא כדרכה את **שאריות הפתילה** שנשארו בכוסית מאתמול [דחשיבי כ"שברי פתילה" שהם מוקצה מחמת גופו ואסורים בטלטול. ועיין היטב בספר אורח דוד בהר"ן סימן רכב]. אלא תוציאם בשינוי. ולכן מומלץ להוציא את שאריות הפתילה של אתמול ע"י 'ידי'ת' הכפית וכד' [שזה קרא 'טלטול מן הצד' ולצורך דבר המותר, דהיינו שימוש בכוסית להדלקה חדשה, דמותר] ואז תמלא שמן בכוסית, תניח

פתילה חדשה, ותדליק מאש מצויה.

* גם מי שמטלטלת הכוסית כולה עם שירי הפתילה מאתמול ותנער הפתילה לאשפה, מבלי להוציאה בידים, יש לה על מי לסמוך. [נדחלקו הפוסקים אם יש דין בסיסי 'בה"ג', ובפרט בכל המיוחד לכך. וס"ד לקולא].

ז. אם מדליקה בשמן והפתילה מונחת בתוך צינוניות נחושת ארוכה, אם תוכל תכין מערב שבת סט נוסף של פתילות מוכנות בתוך צינוניות נוספת, וביו"ט תנער החוצה הצינוניות הישנה עם הפתילה שבתוכה, ותניח בכוסית הצינוניות (עם הפתילה) המוכנים מאתמול. ודרך זו עדיפה. ואם לא הכינה עוד פתילות בתוך צינוניות, תגביה הכוסית ותנער הצינוניות החוצה עם הפתילה הישנה, תנער הפתילה השרופה החוצה מהצינוניות, ותכניס לצינוניות פתילה חדשה, לצורך הדלקת היו"ט. [דהצינוניות המיועדת לשימוש קבוע חשיבה כמו הכוסית, והפתילה שתוכה כשברית פתילה וכדליל].

ח. אם משתמשים בפתילת צמר גפן רגילה, ורוצים ביו"ט להגביה מעט הפתילה, להוסיף שמן ולהדליק שוב לנר שבת, רשאים לעשות כן, רק שיזהרו כשמגביהים הפתילה, שלא יבואו לידי סחיטה, אלא יגביהו בנחת ע"י קיסם שיניים או סיכה. [אסור לחתוך ראש הפתילה בעצמה בכלי, ורק מה שכבר נשרף בראש הפתילה ומותר לחתוך (וכ"ש להסירו ביד). עיין שו"ע סי' תקי"ד סעי' י. וסעי' ד. ומשני' סייק כח. וחזו"ע יו"ט עמ' ס"א סעי' ב].

ט. מי שמדליקה בנרות פראפין, ופתח הפמוט גדול מרוחב הנר, אסורה לחמם הנר ולהדביקו לפמוט [מ"א סי' תקי"ד סייק ו. מ"ב שם סייק יח. וחזו"ע יו"ט עמ' ס"א], אלא צריכה להכין כאמור מערכת נרות מודבקים לפמוטים כבר מערב שבת, ע"מ שתוכל להדליק הנרות [מאש מצויה] במוצאי יום. וכן אם פתח הפמוט קטן מגודל הנר אסור למחך ולגרד קצה הנר להתאימה לגודל הפמוט ביו"ט, ולכן יכינו סט נוסף מערב שבת כנ"ל.

י. אם הנרות מתאימים לגודל הפמוט וצריך רק להניחם כך בפמוט [בלא לחמם את תחתיתם], מותר לעשות כן גם במוצאי שבת ולהדליקם [מאש מצויה].

יא. אם נסתם פתח הפמוט בשאריות הנר הקודם, מותר לסלק השאריות באמצעות כלי, ואין בכך משום 'מתקן מנא', כיון שזרכו בכך.

יב. המשתמשים בנרונות אלומיניום לצורך נר שבת ויו"ט. לכתחילה ישימו לב שלא לסלק בידים את כוסיות האלומיניום שנשארן בצלחת או בפמוט מהנר שהדליקו לכבוד שבת, אלא יסלקום משם ע"י 'טלטול מן הצד' כלומר ע"י דבר אחר או ע"י נייעור מהצלחת וכנ"ל, משום דיש אומרים דאסורים משום מוקצה. [דס"ל דחשיבי כשברי כלי מתכות שדרך בני אדם לזרוקם לבין הגרוטאות. עיין סי' ש"ח סעי' יא. וכן ס"ל להגרשו"א והגר"מ פ"ש זצוק"ל. ועיין גם בשו"ת שערי יושר חנניה ח"י ס"י ס"א]. ויוכלו גם שלא לגעת בכוסיות האלומיניום המשמשות ככלל, אלא יניחו נרונות חדשות לידם באותה צלחת או מגש, וידליקו מאש מצויה.

יג. מקום ההדלקה. אשה שמדליקה נר היו"ט במקום שאור החשמל דולק ומאיר יפה וכמו שמצוי בדרך כלל שהאור דולק כבר מערב שבת, נכנסת לשאלה גדולה ביחס לברכה [כיון דחשיב כתוספת אורה ואף גרוע מכך, דבדרך כלל אין אור הנר משפיע כלל בה"ג]. ולכן יעצו כמה פוסקים שאם יש שעון שבת שאפשר לכוונו מערב שבת באופן שיכבה האור בשעת ההדלקה במוצאי שבת (שהוא יו"ט), ושוב ידלק מאולו לאחר מכן, כך שבשעת ההדלקה המקום יהיה חשוך קצת, כן ראוי לעשות. אך אם הדבר לא מתאפשר [כגון שאין להם שעון שבת או שיש קושי גדול שיהיה האור כבוי במשך חצי שעה (לאחר צא"ח)], גם בכניסת השבת וגם אח"כ במוצאי שבת], אם אפשר שתדליק את נר היו"ט במקום חשוך כגון בפינה מסויימת במטבח שאינה מוארת כ"כ או בחדר אחר שהוא שימושי להם [שנכנסים ויוצאים בו תדיר. ואין סכנה להדליק שם:] עדיף שתדליק שם ותברך. אך אם אי אפשר בכל זה, נהגו להדליק כדרכם בברכה, אע"פ שלא ידעו טעם מספיק למנהג זה. [עיין חזו"ע שבת כ"ד א עמ' ר"ט סעי' כ שכתב [על כל ע"ש דעלמא]: ראוי מאד לכבות את אור החשמל קודם הדלקת הנרות בשמן או שעוה, ולחזור ולהדליקו אחר הדלקת נרות שבת, ולכוון בעת הברכה לפסור את מאור החשמל. ובמקורות שם הביא מגדולי האחרונים. ושוב העיר בדף ר"ט סעי' ב שאף בע"ש שחל בו יו"ט יסדרו הדבר בעיו"ט ע"י שעון חשמלי באופן שיכבה את אור החשמל קודם ההדלקה לכבוד שבת, ואח"כ יודלק שוב החשמל ע"י השעון. והביא גם מהש"ש (פ' כח הע' קפח) בשם הגרשו"א שצ"ע ביו"ט שחל בע"ש, שהיה החשמל דולק מבע"י באמצעות שעון שבת, והבית מלא אור, אך מדליקים נרות שבת, ויש להדר להדליק הנרות קודם שנדלק החשמל. וצ"ע. ועיין עוד. ועיין גם בספר שבות יצחק דרוי (ח"ח דיני נר שבת פרק ו סעי' ה ואילך) שהאריך בזה טובא מדברי מרן הגר"ש אלישיב [שליט"א] צ"ל ועוד גדולים שנתחבטו בזה טובא ע"ש. ועי' גם בספר מעדא"ש ח"ג דיני נ"ש סימן לה. ועוד. ודע דמכללן של דברים למדנו דאורח שמתארחת אצל בעה"ב ואין להם חדר מיוחד לעצמם או שאין חיובם בנר שבת ברוך, אינה רשאית להדליק בכל זאת נר יו"ט ליד בעלת הבית

כביכול "לחומרא", שנכנסת בזה לחשש גדול שמדליקה נר של בטלה, שאינו לצורך, ביו"ט. והשתא על בעלת הבית עצמה אין בדינו טעם מספיק למה היא מדלקת בכה"ג. על האורחת עאכ"ו"כ. וצ"ע. ואותן נשים מבנות תימן שאינן מדליקות נר ליו"ט ע"פ הבנת רבותיהם בדעת רבינו הרמב"ם. [עיין שו"ע ח"ב סימן נ"ז סעי' יח. וע"ע שו"ת יחיד ח"א סימן כז. וחזו"ע יו"ט עמ' ס"א], אבל רוצות לחוש לדעת מרן השו"ע ובעלמא מחמירות להדליק נר בערב יו"ט אבל בלא ברכה. נ"ל דבכה"ג אין להן להחמיר לחוש להדליק נר יו"ט כביכול לחומרא במוצאי שבת, דהוי חומרא דאית ליה קולא. כיון שאור החשמל דולק ואין לנו טעם מספיק למה שהיא מדליקה כעת (לחומרא בעלמא), יש לחוש דהוי כנר של בטלה. דדעת השו"ע בסימן תקי"ד ס"ה, לאסור. כן נלע"ד.]

יד. גם מי שמקפיד בכל ערב שבת ויו"ט 'להבהב' הפתילה לפני שאשתו מדלקת הנרות, יזהר מאד שלא לעשות כן במוצאי שבת זה, שהוא יום טוב, שכן יעבור חלילה על איסורי הדלקה וכיבוי האסורים ביו"ט. ויסתפק בכה"ג בהכנת הנרות על מקומם ובנתינת השמן והפתילות בהם. והיה זה שכרו.

טו. ההולכים להתארח בבית אחרים וחוזרים לישון בביתם. ובשעה שיצאו מביתם לא יכלו עדיין להדליק נר היו"ט (מחמת קדושת השבת). ודליקו הנרות בשעה שיחזרו לביתם (בברכה ומאש מצויה), ויקפידו ליהנות לאורם מעט, קודם שילכו לישון. [כן נראה פשוט. דסוף סוף יש חיוב להיות נר דולק בביתם, והינו ממנו. שוב העירוני משו"ת רב פעלים ח"ד או"ח סימן כג שנשאל אודות מה שנהגו א"ח לכאול סעודת יו"ט מבע"י מחשש היתונתם אם רשאים לכאול בגגות שלא לאור הנר או שידליקו הנר בליל יו"ט שני מבעוד יום. וגם שמע על ת"ח שהורה שיקדש ביו"ט מבעוד יום בלא הדלקת הנרות ויאכל לאור היום, וימתין עם ברהמ"ז עד הלילה וידליק הנרות בלילה ואח"כ יברך ברהמ"ז. אם יפה הורה. ובסוף דבריו כתב, שאותו ת"ח טעות הוא בידו, יען כי מאחר שכבר קידש ואכל סעודתו מבע"י איך יברך על הדלקת נר יו"ט דהוי ברכה לבטלה לדעת כמה מרובותא שחיוב הנר הוא לצורך קידוש וסעודה וכנוכר. עכת"ד. ובתוך דבריו ציין לחס"ל (סימן רסג ס"י) שכתב, ד"א שאין מקדשין אלא לאור הנר ואם לא קידש ואכל אצל הנר הוי ברכתו לבטלה, ואפילו למאן דשרי לקדש בחצר אע"פ שאינו רואה הנר היינו במצטער הרבה לאכול בבית מפני החום והזובובין וכ"י ע"ש. ולכאורה משמע מדברי הר"פ דבני"ד נמי לא יוכלו לברך על הנרות לאחר שכבר סעדו. אולם לענ"ד אין זו קושיא, דמלבד שדברי החס"ל כפשוטם מחודשים מאד, עוד בה דיש לפרש בדבריו באופנים אחרים. ומה גם שנראה שלא נהגו כדבריו. תדע דהא הסכמת הפוסקים דאותם שהולכים להתארח בבית הוריהם וכו' בסתם ליל שבת קודש, וחוזרים לישון בביתם, שאם יוצאים מביתם מבעוד יום, צריכים להזהר להדליק נרות ארוכים שישארו דולקים עד לזמן חזרתם, ושיהנו מעט לאורם בזמן חזרתם, כדי שלא תהיה ברכתם לבטלה. עיין הלכה ברורה סימן רסג (סי"ק נט) בשם אחרונים רבים. ע"ש. ואם איתא דצריכים ליהנות מהנרות בשעת הסעודה דזווקא מאי אהני (להצילם מברכה לבטלה) מה שנהנו מאורם בזמן חזרתם, הא בשעת הסעודה לא היו ליד הנרות. אלא ודאי דגם הנאה לאחר הסעודה מועילה. וה"ה נמי ב"הדלקות" לאחר הסעודה שפיר מקיים בה מצות נר יו"ט כהלכה. וכן העלה בקצירת האומר גם בשו"ת יזבח אלקנה ח"ד סימן ד. ע"ש. וע"ע בכותרטס עיטורי מרדכי על חג השבועות. וצ"ע.]

פרק ז - סדר התפילה בליל ההג

א. קודם התפלה יקח המחזור בידו ויעבור על ההוספות בסדר תפלת העמידה כדי שתהיה התפלה שגורה בפיו כמו שכתב השו"ע (סימן ק). ע"ש. ואע"פ שמתפלל מתוך הסידור, לדעת מרן אין זה מספיק ואפ"ה צריך לסדר התפלה, כל שעברו לי יום מהפעם האחרונה שאמר אותה. [כן היא דעת מרן כנ"ל. וכ"כ המשנ"ב שם. וכן מנהג בני תימן (בלאדי ומקצת מן השאמל) לסדר התפלות קודם כל תפלה ותפלה, ועושים כן בציבור, ונקרא "הסדרה". וכמ"ש בסידור עץ חיים. מיהו יזהרו שלא לומר שם ומלכות בחתימת הברכות. והוא פשוט].

ב. מתפללים ערבית של חג השבועות, ומבדילין בתפילה, דהיינו שאומרים "ותודיענו" בברכת "אתה בחרתנו".

אם שכח ולא אמר "ותודיענו" במקומו, ונזכר אח"כ באמצע הברכה, חוזר ואומר 'ותודיענו' במקום שנוכר, אבל אם הגיע לחתימת הברכה, כל שהזכיר שם 'השם' של החתימה, שוב אינו חוזר, ויסיים הברכה כרגיל, 'מקדש ישראל והזמנים'. ואינו רשאי לסיים 'למדני חוקיך'. [הלכות עולם ח"א עמ' ש"ט ד"ה והנה. שו"ת יחיה דעת ח"א סי' צא אוי"ט. וחזון עובדיה פ"ח עמ' רסח. וימים נוראים עמ' צ' הע' יג].

* על אף שאינו חוזר כנ"ל, מ"מ עדיין הוא אסור בטעימה ובמלאכות שבת, עד הקידוש וההבדלה על הכוס. ואם אמר "ברוך המבדיל בין קודש לקודש", בלא שו"מ, מותר במלאכה אך לא בטעימה.

ג. אם שכח ולא אמר "ותודיענו" בתפילה וגם טעה וטעם קודם ההבדלה על הכוס. י"א שחוזר להתפלל עמידה של ערבית ויאמר 'ותודיענו'. ויש חולקים ואומרים שגם כשתטעם קודם שהבדיל על הכוס, אין מחזירין אותו להתפלל, דשאני 'ותודיענו' מדין 'אתה חוננתנו' בדין זה. ולמעשה לא יחזור, דסקפ ברכות להקל. [מ"מ הרבי"צ א"ש בשו"ת אור לציון ח"א או"ח סי' לו. ולכאורה כ"כ דעת מרן הראש"ל הגר"ע יוסף זצוק"ל ע"פ מה שפסק בליקוט יוסף ח"א עמ' ר"ל דאפילו במוצאי שבת לא אסור אתה חוננתנו וגם טעם קודם שהבדיל, אינו חוזר אלא בתנאי של 'נדבחה', לחוש לראשונים המפרשים אחרת את הגמ' וצ"ע].

דטעה בזו ובזו ע"ש. וכפל הדברים בהליכות עולם ח"א עמי שי. ובחזון עובדיה שבת ח"ב עמי שעט. ושם הדגיש "בתנאי נדבה". וע"ע חזו"ע ימים נוראים עמי צא. ומאחר וק"ל דאין תנאי של נדבה בתפילות שבת ויו"ט, וכ"פ מרן בסימן קז סעי' א. ועיין ילקו"י ח"א עמי רל. הדר דינא, דבני"ד שהוא יו"ט, אינו יכול לחזור כיון דלא יוכל לעשות התנאי נדבה. ודו"ק. וקצ"ע מהא דהליכות עולם וחזו"ע שבת לדלעיל, שמשגיג על האול"צ. ולפי האמור לאורה איהו נמי הכי ס"ל, שלא יחזור להתפלל, כוותיה דהאול"צ ולא מטעמיה. [וצ"ע].

ד. מי שטעה בתפילתו והתחיל ברכת "אתה חונן" של חול [במקום "אתה בחרתנו"], דק"ל (סי' רסח סעי' ב) דגומר הברכה שהתחיל בה וחוזר לשל יו"ט. האם יאמר בתוך 'אתה חונן', "אתה חוננתנו" כבכל מוצאי שבת, או שיאמר ברכת "אתה חונן" כרגיל, ויוסיף "ותודיענו" בברכת 'אתה בחרתנו' כמו כולם. נחלקו האחרונים בדינו. יש המצדדים שיאמר אתה חוננתנו באתה חונן [עיינין שש"כ ח"ב פ"ח הערה כט]. וי"א שלא יוסיף ב'אתה חונן' כלום, רק יאמר 'ותודיענו' בתוך 'אתה בחרתנו' כמו כולם. [כ"פ האדר"ת בספר עובר אורח. וכ"פ בשו"ת מתת ידו מה"ת ס"י יג]. וכן עיקר. [שו"ר שכן העלה בקיצור אמרים מרן הראש"ל זצוק"ל בחזון עובדיה שבת ח"ב עמי שעט].

ה. אין אומרים 'שובה' ו'ויחה נועם' ו'ואתה קדושי' במוצ"ש זה.

פרק ח - סדר הקידוש וההבדלה [יקנה"ז]

א. **במוצאי שבת** זו חלה עלינו חובת קידוש - מצד היו"ט הנכנס, וחובת הבדלה - מצד השבת היוצאת. חז"ל תקנו לנו סדר קידוש והבדלה משולבים יחד וסימנם: 'יקנה"ז'. [דהיינו: י יין=בורא פרי הגפן. ק קידוש=מקדש ישראל והזמנים. נ נר=בורא מאורי האש. ה הבדלה=המבדיל בין קדש לקדש. זי זמן=שהחיינו].

ב. אין מברכים על **הבשמים** בהבדלה של מוצ"ש זה.

ג. **טעה** וברך על הבשמים, בדיעבד אין הברכה הפסק, וימשיך כרגיל. [שש"כ פ"ה הע' מט משם הגרש"א. וכ"ו"ב דנו הפוסקים במי שטעה וברך שהחיינו בקידוש [ביום שא"צ לברך שהחיינו כגון בשביעי של פסח], בדיעבד אינו הפסק, ושיתה היין בלא ברכת בורא פרי הגפן. וכן היא הוראת הגרש"ז אוי"ר בהליכות שלמה פסח (פ"י סט"ו ודבר הלכה אוי"ר) וטעמו, משום שהגדר של הפסק בין הברכה לשתיה הוא משום היסח הדעת, ומאחר שהיה סבור שחייב לברך 'שהחיינו', אין כאן היסח הדעת. וה"י דומה למי שאמר נביל לתור, ונזכר שכבר מכר את השור, שנתבאר במקו"א [מנחת שלמה קמא סי' כ], דכיון שלפי טעותו היה סבור שחייב לומר כן קודם האכילה, אין זה הפסק. ואע"פ שכבר נחלקו בכעין זה המ"א והגרע"א שמי שקידש על המים כסבור שהוא יין, שלדעת המ"א (סימן רע"א ס"ק לב) יקח כוס אחר של יין ויקדש שנית, דכיון שלא היה יין, נמצא שלא קידש על הכוס כלל. ומי"מ אם היה דעתו מתחילה לשתות יין יותר, אי"צ לברך שנית הגפן, רק לקדש. הובאו במשנ"ב סימן רע"א ס"ק עח. ובשער הציון שם [אוי"ר פד] העיר, שהגרע"א בחידושיה פסקת בזה (דכיון שעל נוסח הקידוש לא היה דין קידוש, נחשב הדבר כהפסק בין הגפן לטעימת היין). וכ"כ המשנ"ב בה"י"ל (סימן רח"צ ס"ה ד"ה אין מברכין), וא"צ לברך בורא מאורי האש על נר פסול, באופן שא"צ בברכת מאורי האש, ב"ש ורע"א דחזון לברך בורא פרי הגפן, דברכת האש היא הפסק בין הגפן לטעימתה [ואגב, כן פסק מרן הראש"ל הגרע"א ז"ע"א בהליכות עולם ח"ג עמי קמט]. ובחזו"ע שבת ח"ב עמי תלד. בפשיטות קדעת הגרע"א. ע"ש]. נראה דשאני הכא שהרי בלי קידוש אסור לו לשתות, ולכן לפי טעותו שפיר חשיב כמי שאמר בין המוציא לטעימה גבילו לתורי, דאין זה הפסק כנ"ל, וכ"ש הכא. (כלומר בברכת שהחיינו. ובאחרות הלכה ציון 59 כתבו, עינין בשש"כ פמ"ז הערה רטו שהעיר הרב המחבר לרבינו, דהתייח ברכת הקידוש אבל ברכת שהחיינו הרי אינה מעכבת ואין זה דומה לגביל לתורי. ע"ש. וכתבו דצ"ל דדעת רבינו דכיון שקבעו ברכת שהחיינו בקידוש הו"ל כחלק מהקידוש ממש, ולכן גם עדיף טפי מגביל לתורי, משא"כ ברכת מאורי האש שאיננה כ"כ חלק מההבדלה. [א"י]: עיינין בשו"ע סימן רח"צ ס"ה שכתב: מברך על הנר בורא מאורי האש אם יש לו, ואינו צריך לחזור אחריו. ועינין במ"ב שם ס"ק ג. י"כ]. ועינין מנח"ש שם). משא"כ בברכת מאורי האש שגם בלא"ה מותר לשתות, ולכן בזה דעת המ"ב נוטה לדעת הגרע"א דחשיב הפסק. ע"כ"ל. כלומר די"ש לחלק בין הפסק של דבר המתיר את האכילה, דדמי לגבילו לתורי, לבין דבר שאינו מתיר האכילה. ע"כ. ובשו"ת מנחת שלמה ח"א (סי' יח אות ב) ביאר דבריו עוד, וכתב, שכיון שכן הוא סדר הברכות שמקדשים לפני הטעימה, שהרי אסור לאכול קודם שיקדש, דומה הדבר למי שאמר בטעות 'הבא מלח' או 'גביל לתורי' כשכבר היה על השולחן מלח או גביל, שאין זה נחשב הפסק. ע"ש. ועינין גם מנח"ש קמא סי' כ' או' א. וסימן יח ע"ב 2. ובמקראי קדוש פראנק פסח ח"ב סימן סב. ושש"כ פמ"ז הע' ריח. והליכות שלמה ראש השנה פ"א סעי' ב. ודע, שכל הדיון אי הוי הפסק או לא הוא רק לגבי המקדש עצמו, אבל **השומעים יצאו י"ח**, ע"פ מאי דאיתא בשו"ע סימן קסז ס"ו, בפמ"ג (מ"ז סק"ח) דאם המבדיל הפסיק קודם שטעם, אין השומעים צריכים לחזור ולברך. וכ"פ הבית מנוחה (ד"ני המוציא אוי"ר) ובשו"ת מעט מים (סימן פא) ובזכרונות אליהו (מערכת ה אוי"ר ח) ועוד. ואע"פ שהמשנ"ב שם (סי' מג ובח"ל ד"ה אבל) ועוד כמה אחרונים ס"ל דגם השומעים לא יצאו י"ח, מ"מ איהו גופיה סיים צ"ע, ועוד דק"ל סב"ל, ולא יחזור לברך. וכ"פ מרן הראש"ל בהליכות עולם ח"א (עמי שמה. ובשו"ת יביע אומר ח"א [אוי"ר ח] סעי' כד בהערה. ע"ש וכ"פ מר בריה דרבינה בהלכה ברורה (סימן קסז ס"ק ב)).

ד. לוקח כוס היין [או מיץ ענבים] בידו ואומר סדר הקידוש וההבדלה, כמובא במחזורים.

ה. אין טעה והחליף בקידוש את שם החג בחג אחר, לא יצא י"ח וצריך

לחזור על ברכת הקידוש. [חזו"ע סוכות עמי תנא. ועינין עוד מקורות נוספים ב"ז במ"כ לגבי יעלה ויבא בברהמ"ז].

***הנהגים להטיף ג' טיפות מים** בין הקידוש בכל שבת ויו"ט (וכדעת רבותינו המקובלים), ינהגו כן גם במוצ"ש זו. [כ"כ בשו"ת שמן אפרסמון (ח"א סי' ה), שעמד ומודד ארץ בכוס של יקנה"ז אם דינו בכוס של הבדלה או בכוס של קידוש. וחקר גם בזה אם יש למוזג כוס הקידוש בג' טיפין כמו בכל קידוש על היין, או"ד אין למוזגו וכמו בהבדלה. והעלה שימוזג בג' טיפין כמו בכל קידוש. ע"ש. והב"ד רבינו הראש"ל בילקוט יוסף שבת כרך א ח"ד מהדורת תשע"ב עמי תשעה. ע"ש. וקצת צ"ע ממה שפסק מרן הגרע"א זצ"ל בחזו"ע שבת ח"ב עמי תיד ס"ז דביקה"ז ואין לו יין, יעשהו על חמ"ר מדינה ולא על הפת, ומשמע דהבדלה עיקר. וי"ל].

***במוצאי שבת זו אין צריך למלא הכוס** על גדותיו כדי שישפך ממנו, כמו בכל מוצאי שבת (שעושים כן לסימן ברכה. מ"ב סי' רצו ס"ק ה) בכל מוצ"ש. [נש"כ פרק סב הע' כו משם הגרש"א. וטמו שהרי טעם השפיה כתב הרמ"א סי' רצו ס"א שהוא לסימן ברכה בתחילת השבוע, ועכשיו שהוא יו"ט ואסור בהרווחת שכר, אם יעשה כן הו"ל בזיון בקדושת היו"ט. ע"כ. וכן הוא בשלחן שלמה פסח פ"ט הע' 157. וכ"פ בספר הלכה של פסח שער ט פ"ז סעי' עט].

ה. מנהג הספרדים שאומרים סדר היקנה"ז **מעומד** כמו בכל קידוש. [ולבסוף יושב ושתייה]. [עיינין כה"ח סימן רע"א או' סב. וכתב כה"ח (סי' תע"א או' כ) שלונהגים להבדיל בישיבה בכל השנה, אם חל מוצ"ש ביו"ט אומרים יקנה"ז הכל למדינה ע"ש. וכ"פ מרן הראש"ל בחזון עובדיה פסח הגדש"פ ע"ב י. ובהערה ח ד"ה והנה].

ו. יום טוב שחל במוצ"ש, ויש לפניו קידוש והבדלה, יקנה"ז, ואין לו יין, כיון שאין מבדילין על הפת, יש להבדיל ולקדש על שכר שהוא חמ"ר מדינה (כמו בירה לבנה או משקה חריף כמו ארק או קוניאק וכו'). [וכדעת מרן בסימן רצו ע"ב ב"יא בתרא. וכ"פ בחזון עובדיה שבת ח"ב עמי תיד סעי' ז. ע"ש שהאר"ן].

ז. **נר ההבדלה**: מצווה לברך על אבוקה [נר עם שתי פתילות או יותר, ששלהבתם מחוברת].

ח. מי שהכין חתיכה מהנר הקלוע מודבק בצלחת זכוכית מערב שבת, יניחנו לפניו וידליקנו מאש מצויה כדי לברך עליו ברכת מאורי האש.

ט. אין מברכין אלא על נר העשוי להאיר [שו"ע סי' רח"צ סעי' יא-יב]. אבל אם הודלק מעיקרא למטרה אחרת, אין מברכין עליו. ולכן, נר שהודלק למצוה (כגון נר חנוכה וכד'), לכבוד, או כדי ליהנות מחומו, וכגון שהדליקו לצורך בישול, אין מברכין עליו [שש"כ פס"א סעי' ז]. וכן אין מברכין על נר שהודלק לעילוי נשמת הנפטרים. [משנ"ב רח"צ ס"ק ל].

י. גם נר שהודלק לכבוד, לעילוי נשמה, לצורכי אש או חוס וכד' ו"גם" למטרת אור, (כלומר לשתי מטרת), אין לברך עליו במוצ"ש. [סי' רחצ סעי' יא בה"ל ד"ה נר. ושש"כ פרק סא סעי' כז]. ונר שהודלק מעיקרו לכבוד או לצורכי אש וכד', ועתה מחליט להשתמש בו לצורך אורה בלבד, ג"כ לא יוכל לברך עליו. [נהנה בה"ל בסי' רחצ סעי' ד"ה נר. הסתפק בזה. ומסיק לבסוף דבכה"ג יכבנו ויחזור להדליקו לשם אורה. ע"ש. וכ"פ בשש"כ פרק סא סעי' כז. ולפ"ז בני"ד דאיירי במוצ"ש שהוא יו"ט שאינו רשאי לכבותו, לא יוכל לברך עליו. ובפרט דק"ל סב"ל. שו"ר שהגאון הגדול רבי משה לוי זצ"ל בספרו הנפלא ברכת הי"ח פרק ד סעי' כג או' א והערה 88 הביא מספר המאורות (ברכות ג) דאפילו אם הדליק הנר כדי להשתמש בו לשימושים אחרים, ולא כדי להאיר בלבד, מ"מ אם אח"כ ייחדו אותו להאיר בלבד מברכים עליו. ושכן מוכח מלשון תר"י ברכות שם. והעיר על המשנ"ב בה"ל דאילו היה רואה דברי ספר המאורות לא היה מחמיר בזה. וכ"פ מדרש הפתח הדביר (סי' חצ"ר או' ו) והובא בכה"ח שם או' סה. ע"כ"ל הברכה. וכעת צ"ע].

יא. לברך ברכת מאורי האש על ה'נר נשמה' שהדליקו לצורך 'אש מצויה' - אסור. [גם משום שהוא שקוע בעומק הכוסית והוי כנר בעששית. וגם משום שהודלק לשם אש ולא לשם אור. וכדלעיל במקורות ההלכה הקודמת].

יב. לברך ברכת הנר על הנר שהדליקה **האשה לנר יום טוב**. יש מי שאוסר, [צ"ח אליעזר ח"ד סי' מב אות ב] אולם דעת מו"ר הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל להתיר. וכן דעת מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל. [עיינין בספר ברוך שאמר על יו"ט פרק יא סי' יט] וכן עיקר. ומי"מ אם הנר נמצא בקופסת זכוכית, א"א לברך עליו ברכת מאורי האש, דהוי נר בעששית, ולכן יפתח את מחיצת הזכוכית או יוציא הנר החוצה, יברך עליו, ולאחר מכן יחזירו למקומו. [דאין חשש מוקצה בנר דולק ביום טוב].

יג. אפשר גם להדליק **נרונות אלומניים** רגילה [מאש מצויה] ולברך עליה. יד. אע"פ שאפשר לברך גם על **שני גפרורים** שהודלקו מאש מצויה, לא מומלץ לעשות כן, כיון שקרוב לודאי שיכשילו את המחזיק בגפרורים בכיבוי הגפרורים.

טו. **אסור לכבות את נר ההבדלה**. [ככל כיבוי ביו"ט שו"ע סי' תקיד ס"ה. אבל מותר לטלטלו גם בעודו דולק למקום אחר].

טז. טעה וברך על נר פסול (לכו"ש), לא יצא י"ח נר, וגם הוי "הפסק"

לברכת בורא פרי הגפן. [כ"כ המשניב בה"ל (סימן רח"צ ס"ה ד"ה אין מברכין), דאם בירך בורא מאורי האש על נר פסול, באופן שלא יצא בברכת מאורי האש, בשם רע"א שצריך לחזור ולברך בורא פרי הגפן, דברכת האש הוי הפסק בין הגפן לטעימה. וכן פסק מרן הראש"ל הגרע"י זיע"א בהליכות עולם ח"ג עמ' קמט. ובחזיוע שבת ח"ב עמ' תלד. בפשיטות כדעת הגרע"א. ע"ש].

טו. בברכת ההבדלה שבסדר יקנה"ז, חותם "המבדיל בין קודש לקדש". [אע"פ שבתחילת הברכה מזכיר המבדיל בין קדש ל"חולין"].

* טעה וחתם המבדיל בין קדש לחול. יחזור ויתקן עצמו מיד (תוך כדי דיבור) ויאמר: המבדיל בין קדש לקדש. עבר כדי דיבור, י"א דלא יצא י"ח דהוי משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות, וצריך לחזור על ברכת ההבדלה. [שש"כ פ"ס סעי' כא ועוד, הובאו בשו"ת רבבות אפרים ח"ב ס"י קמה, וחי"ו ס"י קעו. וכן מדעת מרן ראש ישיבת כסא רמזים הגאון הנאמ"ן ס"ט בספר ה' ניסי פסח ח"ב (פכ"ג סעי' כב עמ' קצט) דלא יצא. וצ"ח למש"כ באור תורה חשון תש"ז סימן כה. ע"ש]. וי"א שיצא י"ח, דסוף סוף יו"ט כחול חשיב ביחס לשבת החמורה. וכן עיקר [כן דעת מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל דיצא, ומו"ר הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל, ומרן הראש"ל הגרע"י יוסף זצוק"ל. חזיוע פסח עמ' ערב. ובהגדה עמ' כט. וכן עיקר. וכ"כ דסב"ל].

זז. בסיום סדר הקידוש וההבדלה, מברך ברכת שהחיינו, ויושב ושותה מהכוס.

יח. נהגו המסובים לטעום מכוס הקידוש לחיבוב מצוה, כולל הנשים [אע"פ שיש בו גם הבדלה. שש"כ פרק טב סעי' טז. ועוד].

יט. אם אין לו יין [או מיץ ענבים] ליקנה"ז. י"א שיעשהו על הפת. וי"א שיעשהו על השיכר כגון בירה לבנה וכד', וכן עיקר. [מרן הגרע"י זצוק"ל בספר חזון עובדיה שבת ח"ב עמ' תיד. דכיון שאין מבדילין על הפת יש לעשות ה"קנה"ז על השכר].

כ. שחך ולא אמר נוסח ההבדלה כלל בקידוש, חייב עדיין בהבדלה. ובכל זמן שזיכור, יקח כוס יין בידו ויברך על הנר ברכת מאורי האש, ויאמר נוסח ההבדלה [מיקנה"ז] ויחתום "המבדיל בין קדש לקדש". ולא יחזור לברך שהחיינו. ולגבי ברכת "בורא פרי הגפן", אם דרכו לשתות יין בסעודה ועדיין לא הסיח דעתו, אינו חוזר לברך הגפן. ואם אין דרכו לשתות יין בסעודה או שהסיח דעתו מהיין [או שכבר סיים סעודתו] - חוזר ומברך גם ברכת הגפן בתחילת ההבדלה.

פרק ט - סעודת ההג, ודיני ברכת המזון

א. חייב אדם לאכול פת בסעודת יו"ט בלילה וביום, וחייב לבצוע על שתי ככרות. [שו"ע סימן תקכ"ט ס"א. שו"ע המקוצר מועדים סימן צח ס"ג. ולכתחילה יקפיד לאכול מעט יותר מכביצה פת. עיין שו"ע סימן רע"א ס"א דבסעודות שבת (נו"ט) בעינן כביצה. וכתב המשניב שם (ס"ק ב) בשם המ"א דהוא ל"ד אלא בעינן מעט יותר מכביצה, ושו"ת דאפילו בכזית סגי. ומסיק דכחן להחמיר לכתחילה ביותר מכביצה אם אפשר לו. ע"ש. ובשעה"כ סימן רע"א (ס"ק ג) סתם שצריך לאכול מעט יותר מכביצה. ע"ש. ועיין גם שעה"מ (סוכה פ"ו ה"ז). ועיין מאמ"ר ס"י תרלט ס"ק ו שכתב בדעת הרא"ש דבעינן יותר מכביצה הרבה. ועיין בחזו"ע סוכות עמ' קיב. וי"ל].

ב. ולכן אם שחך לומר יעלה ויבא בברכת המזון ביום טוב, אם נזכר מיד כשאמר "ברוך אתה ה'" (לפני שחתם בונה ירושלים), יסיים "למדני חוקיך", שיראה כאומר פסוק, ויחזור לומר יעלה ויבא במקומו, וימשיך כרגיל על הסדר. [עייין שו"ע סימן קסח סעי' ו, ומ"ב ס"ק כב ושעה"כ או"י. וכ"פ מדפנישה רבינו בחזון עובדיה ברכות (עמ' קג), ובחזו"ע יו"ט (עמ' שז), ובהליכות עולם (ח"ב עמ' עט). ע"ש. וכ"פ בא"ח (חוקת אות כ). ושש"כ (פנ"ז סעי' ד). מיהו לאו מילתא פסיקתא היא, כי בספר ברכות ה' (ח"ב פ"ה סעי' ט) פסק מהגדו"א בברכ"י דבכה"ג יסיים בונה ירושלים ויאמר ברכת אשר נתן בשו"מ. והביא כן גם מהמכתם והרשב"ץ. ע"ש. וכ"כ בספר הלכה ברורה שם (ס"ק יא) לגבי רצה והחליצנו. מיהו בבירור הלכה (ס"ק יא) כתב במוסגר דמ"מ לענין ימים טובים (מלבד ליל א' דפסח וליל א' דסוכות), נראה שעדיף יותר לומר למדני חוקיך, ממה שיכניס עצמו בספק ברכה, שהרי לדעת כמה ראשונים אינו רשאי לומר ברכה זו ביו"ט בשו"מ. ע"כ. וקצת פלא שלא זכר שר מדברי מו"א הני"ל. ובאור לציון ח"ב (פרק מו סעי' כח) כי שלא יסיים למדני חוקיך, אלא יסיים הברכה ויאמר שם אשר נתן בשו"מ, וטעמו משום דבכה"ג חיישינן לשיטת הרמב"ם שסובר דאזלינן בתר דעתו בשעת הזכרת שו"מ. ע"ש].

ג. ואם נזכר מיד לאחר שחתם "בונה ירושלים. אמן", יאמר שם "בשם ומלכות" נוסח הברכה: "ברוך אתה ה' אלוקיני מלך העולם אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל לששון ולשמחה, את יום חג השבועות הזה יום טוב מקרא קודש הזה, ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים". [חזון עובדיה ברכות עמ' קג. וחזו"ע יו"ט עמ' שז. ובהערה יב ביאר טעמו דהיינו טעמא דמורין לו לתקן בשם ומלכות, כיון שעדיין עליו לברך ברכת הטוב והמטיב בשם ומלכות, הרי שאם לא יתקן עצמו כהגון באמירת הברכה בשו"מ, אליבא דמרן הב"י, וממשיך אח"כ בברכת הטוב והמטיב, הרי הוא מברך אותה ברכה לבטלה בקום עשה, לדעת רוח"פ ומרן, וגם הוא מעוות לא יוכל לתקון, שהפסיד לדעתם ברהמ"ז. ובכה"ג לא שייך הכלל

דסב"ל, שהרי קולא זו מביאה לידי חומרא רבה. ובוזה לא שייך לומר ספק ברכות להקל, וכמ"ש כיו"ב בשו"ת יבי"א ח"ב (או"ח סימן ט. לגבי תפלה. ועי"ש שם סימן י אות יב) ובפרט דס"ת גבן הוא מרן ז"ל שקבלנו הוראותיו, דלדידיה חוזר בכל יו"ט. ע"ש. וכ"כ בשו"ת יביע אומר ח"ט או"ח סימן מז ובמילואים שם. והלכה ברורה סימן קפח ס"ק יב. וכ"ד מו"ר הגר"ב"צ אי"ש זיע"א באור לציון ח"ב פרק מו סעי' כח].

ד. אם טעה והזכיר מעין המאורע של החג (כלומר שאמר "יעלה ויבא") אחר שסיום ברכת בונה ירושלים, במקום לומר הברכה המיוחדת (הני"ט), ואח"כ המשיך בברכה רביעית - לא מהני, ולא יצא ידי חובתו. ומ"מ בשאר ימים טובים (מלבד ליל א' דפסח וליל א' דסוכות), אין מחזירין אותו, משום דאעיקרא נקטינן בהם סב"ל נגד מרן, גם אם לא הזכיר מעין המאורע כלל. [נקודת הדיון משש"כ פנ"ז סעי' ה משם הגרשו"א, ומשום ששינה מתקנת חז"ל שתקנו לומר הברכה המיוחדת. ע"ש. ולא מועיל מה שאמר יעלה ויבא שלא במקומו. וכ"כ ערוך השלחן (סימן קפח סעי' ח) דאם אמר רצה או יעלה ויבא אחת משאר ברכות, לא יצא, וצריך לאמרו בונה ירושלים. וכיו"ב פסק בשו"ת יביע אומר ח"ח (או"ח סימן מ) לגבי מי ששכח יעלה ויבא בשחרית או מנחה דר"ח, ונזכר אחר מודים, ואמר שם במקום על הניסים יעלה ויבא וסיים תפילתו, שצריך לחזור ולהתפלל בשנית, ודלא כמי שכתב שא"צ לחזור. ע"ש. ודון מינה ואקי באתרין. ועיין הליכות עולם ח"ב עמ' עה שדן במי ששכח לומר רצה והחליצנו בסעודות שבת במקומו, וחתם בברכת בונה ירושלים, ואינו יודע את ברכת אשר נתן בע"פ ואינו לפניו בספק, ומסיק שיחזור לתחילת ברכת "רחם" (ולא לראש"ו), ויאמר שם רצה והחליצנו במקומו. ולא מועיל שיאמר רצה או יעלה ויבא שלא במקומו. ע"ש. ובספר הלכה ברורה (סימן קפח ס"י קפח ס"ק יט) כתב סברת האומרים שחוזר לראש בשם דעת "רבים מהפוסקים", וסברת האומרים שחוזר לרחם בשם י"א. ע"ש].

ה. ואם נזכר שלא הזכיר מעין המאורע אחר שהתחיל בברכה רביעית [ברכת הטוב והמטיב], יסיים הברכה, ולא יחזור שוב על ברהמ"ז, מדין פסק ברכות להקל. [לחוש לשיטות הראשונים דבשאר ימים טובים (פרט לליל א' דפסח וליל א' דסוכות), אינו חייב לאכול פת, וממילא אינו על מעין המאורע. וכמ"ש הגר"י"ח ב"בן איש חי (חוקת אות כא) ותלמידו בספר מעשה נסים (עמ' קיא), ובספר כה"ח (סימן קפח או"י כד) ועוד. וכ"פ בשו"ת יביע אומר ח"ו (סימן כח או"י א) וע"פ האמור ומשום דאמרין סב"ל אפילו נגד מרן. ע"ש. אולם הגר"ש משאש בשו"ת שמש ומגן (ח"א ס"י ג' וחי"ב ס"י י"ט וכו"ב סימן ח), תמה על מרן הגרע"י זיע"א שמלבד שהוא נגד הרבה פוסקים ומרן השו"ע, הרי כאן הספק במצוה ולא בברכה, דנתקלה אם יש חיוב לאכול פת ביו"ט אם לא, וכבר העלה בשו"ת יביע אומר ח"ה (ס"י מב אות ה), בשם החדי"א והרדב"ז שאם הספק במצוה, ודעת מרן להכשיר המצוה ולברך, ככה"ג לא אמרין ספק ברכות להקל נגד מרן. וכן הסיכמו כמה אחרונים. וכ"פ גם בשו"ת יביע אומר ח"ו (או"ח סימן כ). וא"כ אמאי פסק רבינו דבשאר ימים טובים אינו חוזר. ומרן הגרע"י כתב ברהמ"ז יביע אומר ח"ט (או"ח סימן מז. ובחזון עובדיה ברכות עמ' ק) שהיא קושיה נכונה. מיהו כתב ליישב בשני אופנים. חדא, דלאו מילתא פסיקתא היא שאם מרן מסכים לחייב או להכשיר המצוה, שאפשר לברך, וי"א דאף כה"ג אינו רשאי לברך על המצוה, והוכיח כן כממה אחרונים. ע"ש. ועוד [והוא עיקר] דדוקא במקום שיש מחלוקת אם הוא מקיים בזה המצוה כהלכתה, ופסק מרן שהוא מקיים המצוה כהלכתה, אז יוכל לברך עליה כדעת מרן, ולקיים המצוה, שהברכה נמשכת אחר המצוה שהוא עומד לעשותה. אבל בנ"ד שכבר אכל הפת, וקיים המצוה, וגם עיקר מצות ברהמ"ז (דאורייתא) נתקיימה כבר, אלא שלא הזכיר מעין המאורע, הדר הו"ל פלוגתא ב"ברכה", ולא אמרין שיוכל לברך, שהרי עכשיו אינו בא לקיים מצוה. ודו"ק. ודע דבסידור התכלאל תורת אבות (בלד"ו כתב): שחך לומר יעה ויבא בסעודת הלילה או בסעודה ראשונה של היום אומר ברהמ"ז וכו'. ע"ש. ולא חילק בין הימים טובים. ואם התחיל ברכה רביעית חוזר לראש. ע"ש. ועי"ש בשו"ת פעולת צדיק ח"ג (סימן לה) שכתב, שמכיון שהזכרת מעין המאורע ביו"ט אינה אלא מדרבנן, בספק פלוגתא דרבנן אזלינן לקולא. ע"ש. צו"ח בחזו"ע ברכות עמ' קו. ומ"מ פשוט שאם יש בידו לצאת גם אליבא דמרן השו"ע, וכגון שיש אחד מהסודרים שעדיין לא בירך ברהמ"ז ויכול לשמוע ממנו ולצאת י"ח, או שאר כיו"ב, ודואי שראוי שיעשה כן, לצאת אליבא דכו"ע].

ו. דע שנחלקו רבותינו מהו גדר "התחיל בברכה רביעית". דלדעת הח"א פירושו שצריך שיתחיל בגוף הברכה הרביעית ממש כלומר שאמר "לעד האל וכיו", ולא די במה שאמר תיבת "ברוך" של הברכה הרביעית, וממילא גם אם אמר "ברוך אתה ה' אלוקיני מלך העולם" דברכה רביעית, אם לא התחיל בגוף הברכה, ימשיך בברכת אשר נתן, ויתקן את אשר החסיר. הובא במ"ב סימן קפח ס"ק כב. וכ"פ השש"כ (פנ"ז ס"ו). וכ"פ מרן הראש"ל בשו"ת יביע אומר ח"ו (סימן כח). וחלק ט (סימן קח או"י צא), ובחזו"ע ברכות (עמ' קא). [ועיין יחוד"ח ח"ב סימן כ. והליכות עולם ח"ב חוקת או"י ג) ובהלכה ברורה סימן קפח (ס"ק יא) ובירור הלכה ס"ק יז) ע"ש. ולדעת מו"ר הגר"ב"צ זצ"ל כפי שהורה לנו בע"פ, דכל שהתחיל בתיבת "ברוך" של ברכה רביעית מקרי התחיל בברכה ד', וחזון לראש, הו"ט דבזה שהתחיל בתיבת הראשונה של ברכה רביעית, כבר עקר עצמו מברכת בונה ירושלים וחוזר לראש, וכמבואר בברכ"י (סימן קפח ס"ק ז) ובב"א איש חי (חוקת אות כ). ועיין בה"ל סימן קפח ס"ו ד"ה עד שהתחיל. (ובאור לציון ח"ב פרק יג סעי' ח לא כ"כ). וכ"פ בספר ברכת ה' ח"ב (פ"ה או"י טו עמוד שס"א ואילך) דכל שאמר תיבת ברוך מיקרי עקר לברכה רביעית, וחזר בו ממה שפסק במנוחת אהבה ח"א (פ"ח הערה יד) כהח"א. דליתא. [ועיין מש"כ בשו"ת יבי"א ח"ט סימן קח או"י צא, להשיג עליו בז"ח].

ז. כל האמור לעיל הוא בשאר ימים טובים. אבל בלילה הראשון של פסח (בין לגברים ובין לנשים) וכן בליל הראשון של סוכות (לגברים בלבד) אם לא אמר יעלה ויבא ברהמ"ז - חוזר לכולי עלמא].

ח. אם הוא מסופק בשבת או ביו"ט אם הזכיר מעין המאורע ברהמ"ז או לא. י"א שחזקתו שלא אמר וחוזר כדינו. [כן דעת המ"ב סימן קפח ס"ק

טז. ושוי"ת באר משה ח"ג סימן לח או יג. וש"כ פני"ז ס"ה והערה יא. וברכת ה' ח"ב פ"ה סעי' יח). וי"א שאינו חוזר, כיון שאימת שבת ויו"ט עליו, ומסתמא אמר כהוגן. [שוי"ת יביע אומר ח"ז או"ח סימן כח. ובהלכה ברורה סימן קפח ס"ק כא, הסכים לזה וכתב, שאם הוא מסופק אם הזכיר רצה בשבת או יעלה ויבא בליל א' דפסח או בליל א' דסוכות, וכבר התחיל בברכת הטוב והמטיב, אינו חוזר. ואם התעורר לו הספק קודם שהתחיל בברכה רביעית, יאמר התיקון דאשר נתן בשוי"מ. והוא דווקא בליל א' דפסח וסוכות, אבל בשאר ימים טובים אם נסתפק אם הזכיר מעין המאורע, לאחר שחתם בונה ירושלים, יאמר ברכת אשר נתן בלא שוי"מ. ע"ש טעמו ונימוקו].

ט. ישים לב לומר את שם החג כראוי בהזכרת היעלה ויבא, שאם טעה ואמר "ביום ראש החודש הזה" במקום "ביום חג השבועות הזה", לא יצא ידי חובתו, ונחשב כמי שלא אמר יעלה ויבא כלל! [ועיין שו"ת יביע אומר ח"ז (או"ח סימן נא) ש"כ"ג לגבי תפילה. ובחזו"ע סוכות עמ' תנא. ונראה דכ"ש לגבי ברהמ"ז. וכ"כ הש"ש"כ (פרק נו הערה ח, ופרק מז סעי' מב) ולמד כן מדין תפלת העמידה ביו"ט, וכ"כ"ו. וכ"פ בשו"ת אבני ישפה (ח"א סימן קכו) על מי שאמר ברהמ"ז בשבועות את יום חג המצות הזה].

י. מיהו אם אמר "יעלה ויבא" ולא הזכיר שם החג כלל, וכגון שאמר "את יום טוב מקרא קדש הזה", ולא נזכר עד שסיים אמירתו, יצא ידי חובה. [תהילה לודו סימן קפח ס"ק א. והובא באחרונים. וע"ש ש"כ"ג פמ"ז סעי' מב. וי"ל. ומצאתי שכן ס"ל להגאון ר' יהודה עייאש בשו"ת בית יהודה ח"א (או"ח סי' ד) לגבי תפילה ע"ש. ושוי"מ בשו"ת יביע אומר ח"ז (סימן נא או ג) שהביא חברים רבים למהר"י עייאש הנ"ל. ע"ש. והניאנן].

יא. באופן כללי, אין חילוק בין איש שטעה לבין אשה שטעתה, בכל האמור לעיל. [שוי"ת יביע אומר ח"ז סימן כח או ה'. ושוי"ת יחזה דעת ח"ב סימן כ' שאלה ב'. וחזו"ע יו"ט עמ' שט. ובחזו"ע שבת ח"ב עמ' קצב. לגבי רצה והחליצנו בשבת. ודלא ככה"ח (סימן קפח או כד) שפסק דנשים לעולם אינן חוזרות. דליתא. ועיין ש"כ פני"ז הערה יח].

* ולמעשה, אשה ששכחה להזכיר "רצה" בשבת, צריכה לחזור, ואם נזכרה קודם שהתחילה בברכה הטוב והמטיב, אומרת ברכת "אשר נתן", כדין האיש. וכן אם שכחה להזכיר "יעלה ויבא" בלילה הראשון של פסח, צריכה לחזור כדין האיש. אבל אשה ששכחה להזכיר יעלה ויבא בשאר סעודות יום טוב (כולל שבועות) אינה חוזרת, ודינה כדין האיש האמור כאן. ואף בלילה הראשון של סוכות אינה חוזרת, שהרי היא פטורה מאכילה בסוכה. [הלכה ברורה סימן קפח ס"ק כ].

יב. במוצ"ש זו, ליל יו"ט, יש נוהגים שמרבים קצת בסעודה זו לשם "מלווה מלכה". [הגדת יגד משה סי' כז או יב משם הגר"ח פלאגי בחיים לראש].

יג. מצוה לאכול בשר ולשתות יין בסעודת יו"ט, משום שמחת החג. ומי שאינו יכול בבשר בהמה יכול לקיימם בבשר עוף. ובזמן הזה עיקר השמחה ביינן. [שוי"ת יחזה דעת ח"ז סי' לג. ובחזו"ע עובדיה יו"ט עמ' צה]. והני מילי בסעודת היום דווקא, אבל בסעודת ליל יו"ט, אם נוח לו ומתענג יותר בסעודה חלבית מכובדת, רשאי לעשות כן, דשבת ויו"ט לעונג נתנו. [מובא באורחות ובינו ח"ב עמ' צח שכן נהג הסטיפלר זצוק"ל לאכול מאכלי חלב בליל חג השבועות. וכן נהגו בכמה קהילות. ובשו"ת וישב משה זורגר ח"ב סי' קג, כתב ליישב המנהג, וכ' דמ"מ יאכלו סעודה חשובה ולא כדרבם בימות החול. ע"ש. ועיין אשרי האיש ח"ג פס"ו סעי' ג].

* [נמ"מ אם אכל סעודה שלישית דשבת מאוחר, יזהר ליתן דעתו שעברו שש שעות מסיום הסעודה הבשרית לתחילת הסעודה החלבית].

יד. אע"פ שלא נהגו לאכול סעודה שלישית ביו"ט [שו"ע סי' תקכט סעי' א. וחזו"ע יו"ט עמ' צג סעי' טו], נמ"מ יקפיד לאכול את סעודת "היום" ביום טוב קודם חצות היום [מ"מ הגר"צ א"ש זצוק"ל ע"פ הרמב"ם פ"ל מהלכות שבת ה"ט. ובה"ה שם. וס"ל דה"ה ליו"ט. וכדמשמע מהזוה"ק והארי"ז ז"ל עיין בה"ח סי' רצא או ב'. ועיין בספר ברכת יצחק לידידי הג"ר יצחק ברכה שליט"א סי' רצא ס"ב או ב'. וע"ע בשו"ת ברכת יהודה ח"ב סי' כב הע' 2]. ולכן יקפידו לקום בזמן לאחר המנוחה מלימוד הלילה כדי שיספיקו ליטול ידים ולאכול לפחות כביצה פת וכזית תבשיל, קודם חצות היום (45=12: שעון ק"ץ).

טו. גם אם איחר אכילתו, לא יבטל חלילה סעודת יו"ט, ויאכלנה גם לאחר חצות.

פרק י - לימוד תורה

א. נוהגים להישאר ערים ולעסוק בתורה במשך כל הלילה. ובזוה"ק הפליגו מאד בחשיבות לימוד התורה בלילה הזה. עד שאמרו (הקדמת הזוהר ח"א דף ח:). כל אלו שמתקנים התיקון בלילה הזאת ושומחים בו,

כולם יהיו רשומים וכתובים בספר הזכרונות, והקב"ה מברך אותם בשבעים ברכות וכתרים של עולם העליון. וכתב הארי"ז ז"ל (בשה"כ דף פט). **ודע, דכל מי שלא ישן בלילה הזאת כלל אפילו רגע אחד ויהיה עוסק בתורה כל הלילה מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק בשנה ההיא וכו' ולא ישן כלל ודאי שלא ימות בשנה ההיא.** (וכן איתא בפע"ח שער כג פ"א, והובא באחרונים ובכה"ח תצד או' ו).

* ויזהר מאד **שלא לדבר** שיחת חולין ודברים בטלים ח"ו בלילה יקר זה.

ב. **נשים לא שייכות בלימוד** זה של ליל חג השבועות [רבינו יוסף חיים זיע"א בשו"ת רב פעלים ח"א סוד ישרים סימן ט. חזון עובדיה יו"ט עמ' שי]. מיהו אם רצו להישאר ערות ולסיים ספרי תהילים או ללמוד פרקי אבות ומגילת רות וכד' תע"ב. אך יזהרו מאד שלא יבואו לידי דיבורים אסורים ח"ו. ושלא יפגע להן הדבר בנייהול הבית והבישולים לכבוד החג, ביום המחרת. וכבר אמרו חכמים (אבות פ"ב מ"א) והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה.

ג. מנהג בני ספרד ללמוד סדר '**קריאי מועד'** הוא תיקון ליל שבועות, בלילה הזה, שהוא מתוקן ע"פ דעת רבותינו המקובלים מארי דרזין. ומה טוב ומה נעים אם ראשי הקהל ידאגו להביא רב מורה הוראה ללמד לעם את המצוות הנוהגות בימינו ויבאר להם הדברים הנוגעים למעשה מכל מצווה ומצווה, מהתרי"ג מצוות, למען ידעו את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו. וזכות הרבים תלוי בהם. ובכל שנה ושנה ילמדו כמה וכמה מצוות, מאשר תשיג ידם, עד אשר לאחר כמה שנים יזכו לעבור על כל התרי"ג מצוות. ואם ימצא להם גם מגיד מישרים שילמד לעם גם מעט דברי כיבושין ומוסר, קודם קריאת מעמד הר סיני ונתינת התורה, אשריהם ואשרי חלקם. [ודע דישנם מצוות שאם לא ילמדו אותם בליל חג השבועות בסדר התרי"ג מצוות, ספק גדול אם ילמדו אותם כל ימי חייהם. ועיין במשנה ברורה (סימן קנו ס"ק ד) שכתב, והנה יש כמה מצוות תדיריות [עשין ולאויין] שמוטלות על האדם לעשות ולהזהר בהן בכל עת, ואינן מובאות בשלחן ערוך וכו', ונמצאים הם בספרי מוני המצוות, הרמב"ם והסמ"ג והחנינך, ונכון מאד שילמד אותם כל אדם ויהיה בקי בהן, ועי"י זה יהיה ביכולתו לקיימן וכו'. ע"ש עוד בדבריו הנלהבים. ועיין גם בהקדמתו לספרו "ספר המצות הקצר" מש"כ בזה].

* **ומי שקשה לו** לגרוס גירסא כ"כ הרבה, יראה ללמוד לפחות המקראות של התנ"ך, תחילה וסוף של כל פרשה. [וישתדל לסיים קודם חצות הלילה]. ומעט מדרשים וחלק מתרי"ג מצוות, ומעט מהזוה"ק. וברוב ככל הלילה יעסוק בגפ"ת בתלמוד ופוסקים כלבבו. [שו"ת יחזה דעת סי' לב. וכ"ד מו"ר הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל].

ד. **מי שישן בתחילת הלילה**, ועלה על יצועו לנוח מעט קודם הלימוד, כשיקום משנתו, בין קודם חצות לילה ובין לאחר חצות, צריך לברך ברכות התורה, קודם שילמד תורה. והוא שישן על מיטה או ספה וכד' (ואפילו בבגדיו), ונרדם בשנתו. [יביע אומר ח"ח או"ח סימן ה. וגדר שינת קבע. שם עמ' יח בהערה. וע"ע בשו"ת ברכת יהודה ברכה ח"ז סימן ד. עש"ה]. וי"א שצריך שישן לפחות חצי שעה [דעת מו"ר הגר"צ א"ש זצוק"ל. והגרשו"א בהלכות שלמה תפילה פ"ו סעי' א]. ובבקר כשיגיע עמוד השחר, יזהר שלא לחזור ולברך שוב ברכות התורה כבכל יום. [שלחן ערוך סימן מז סעי' יג. וזו לשונו: המשכים קודם אור היום ללמוד, מברך ברכות התורה ואינו צריך לחזור ולברך כשילך לבית הכנסת. עכ"ל].

* **ואם חזר לישון שוב** בעוד לילה על מיטתו (ונרדם), צריך לחזור ולברך ברכות התורה בבקר, הואיל והפסיק בשינת קבע של לילה. אבל אם הלך לישון לאחר שעלה עמוד השחר, כשיקום אינו צריך לחזור ולברך ברכות התורה, דהוי שינת קבע של יום דלא הוי הפסק. [יביע אומר שם. ודע דיש מחלקים וסוברים דאם היה בדעתו להישאר על כר הלילה. ובאמת בתחילת הלילה היה ער. ושוב חטפתו שינה ונאנס בשינה שעה או שתיים, אפילו ישן על מיטה וכיו"ב, ושוב התעורר וחזר ללימודו, דבכה"ג אכתי חשיב כשנת ארע, ולא יברך בקומו, אלא יחזור ללימודו עד עמוה"ש. כן הובא בשו"ת באר המים (סי' א) בשם רבי יעקב מנשה. ובפתה"ד (סי' מז או ו) וכה"ח (או' כז) ובכה"ח פלאגי (סי' ט או א) ועוד. וכ"פ בשו"ת ברכת יהודה (ח"ז סי' ד או א) דסב"ל אפילו נגד הגבי"א ע"ש. מ"מ דעת מ"ן הראש"ל בביע אומר ח"ח הנ"ל, דכיון שישן שינת קבע על המיטה, קודם עמוה"ש, כשיקום יחזור לברך שוב ברכות התורה. ע"ש].

* **ובכל גוונא שינה** בישיבה או ע"ג כסא או שישב והניח ראשו על אצילי ידיו על השולחן וכד', לא חשיב שינת קבע, לחיבו בברכת התורה.

* **אם ישן בתחילת הלילה**, לאחר צאת הכוכבים, ונתחייב ברכות התורה, והיה זה קודם תפילת ערבית, וכשקם משנתו תפילת ערבית

לפניו. י"א שנכון שיכוין לצאת י"ח ברכות התורה בברכת אהבת עולם שלפני קריאת שמע של ערבית [עניין יביע אומר ח"ה ס' ו' אותיות ד-ה. וילקוט יוסף מהדויק ח"ה ה' ברכה"ט סעי' טו עמ' סב. ע"ש]. ונ"ל דבנ"ד, שאינו חוזר לישלול עוב בלילה, טוב יותר שיברך מקודם ברכות התורה, ואח"כ יתפלל ערבית, כדי שלא יסתבך עם ברה"ט בבקר. [עיי' שו"ע ס"י מז סעי' יג ה"ט, ודו"ק].

* ומי"מ אם התפלל ערבית ואמר ברכות ק"ש, ואפילו לא כיוון לצאת בהם י"ח ברכה"ת, יצא ידי חובתו (יחזו דעת ח"ד ס"י ה, עמ' כו-כז), ורשאי ללמוד אח"כ בתורה. [ונ"ל דבכ"ה, כדאי שישמע ברכות התורה מאחר, בעמוד השחר. ואמ"ל].

ה. יש **הטובלים במקוה טהרה** באשמורת הבקר (מעט קודם עלות השחר) דחג השבועות, וחכמי המקובלים הפליגו מאד במעלת וחשיבות טבילה זו [כ"ה ס"י תצד א' ז. ובספר תורה בציון להגר"ב מוצפי שליט"א שבועות פ"ט סעי' ל].

* ורשאי לטבול גם **במים חמים ביו"ט** [לא מבעיה לדעת מו"ר הגר"צ א"ש זצוק"ל דס"ל שאפילו בשבת מותר לטבול במקוה חם ממש, לשם טהרה ולצאת, ובלבד שלא ישהה במים לשם תנונו. דשרי, וכ"ש ביו"ט]. אלא גם לדעת מו"ר הראש"ל רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל, דס"ל בית הטבילה לא חשיב מרחץ. וכפי שהורה לנו למעשה [אך לא להתקלח במקלחות החמים של המרחץ].

* ומי"מ יזהר שלא יבטל זמן רב מהלימוד בלילה היקר הזה עבור חומרא זו, והחכם עיניו בראשו.

ו. לאחר שיעלה עמוד השחר **יטלו ידיים** ג"פ לסרוגין כבכל יום, אך ללא ברכה. ואח"כ יברכו כל ברכות השחר וברכות התורה. וברכת 'אשר יצרו' תלויה במציאות, שאם נפנה לצרכיו- יברך, ואם לאו – לא יברך. [למנהג בני ספרד. וכ"כ בחזון עובדיה יו"ט עמ' שיב. ומנהג בני אשכנז ששומעים ברכה"ת ועוד חלק מברכות השחר, ממי שיש].

ז. **ויחזור מיד להגות בתורה**, עד שיגיע זמן התחלת התפילה! ובמקומות רבים יש הפסקה גדולה בין סיום לימוד 'התיקון' לבין התחלת התפילה, ורבים מתבטלים בזמן זה. ואשרי אדם "חכם לב יקח מצוות" והרי שכרו כנגד כולם.

* ומה שראינו רבים הממתינים בין שני זמני עמוד השחר ופוסקים מלימודם מחשש על ברכות התורה, לענ"ד הוא חומרא דאתי לידי קולא, וכדאי הוא מרן הב"י וסייעת מרחימוהי לסמוך עליהם (על זמן עמוה"ש המאוחר יותר), ולעסוק בתורה בזמן יקר זה. [ובפרט לפי מה שכתב מרן הגר"ש אויערבך זצ"ל בשו"ת מנחת שלמה קמא, (ס"י צא אות א) בגדי ברכות התורה דאינם כברכת הנהנין], דברכות התורה הוו ברכת המצוות ולא דמו לברכות הנהנין דאסור להנות קודם שיברך, ודחה שם דברי הגר"צ פראנק בזה. ועיי' עוד מה שנשא ותנו עימו בס"י יח באור].

ח. יקפידו מאד להתפלל **בנץ החמה** כמנהג ה"וותיקין" ולא קודם לכן. [לדעת מרן השו"ע (ריש סימן פט) המתפלל משעלה עמוד השחר יצא רק בדיעבד (כמבואר במשנ"ב ובבה"ל שם). ובשעת הדחק התייר (בסעיף ח שם) וכגון שצריך להשכים לדרך (או שאר אונס) התייר להתפלל משעלה עמוה"ש. עיי' והפמ"ג בסימן תצד (א"י ס"ק א) כתב דבחג השבועות שענין כל הלילה, מותר להתפלל קודם הנץ, דכשיכלו לביטח בהשכמה, טורח הוא להתקבץ שנית. הב"ד המשנ"ב ריש סימן פט. והיו מקומות שרצו להתלות בדברי הפמ"ג ולהתפלל מוקדם בשחרית חג השבועות. מיהו כתבו אחרוני זמננו דאין ללמוד מדברי הפמ"ג למציאות שלנו כיום. דמדברי הפמ"ג עצמו משמע שהציבור מתפרד לביתו ויש חשש גדול שלא יתקבצו שנית להתפלל במנין, מא"כ בימינו שענינו הרואות כי ב"ה הציבור ממשיך הלימוד עד לזמן התפילה בזמנה, ואינם מתפרדים, מני"ל שהפמ"ג עצמו יקל בזה. ומה גם שבדברי הפמ"ג במקורם מוכח דגם לדידה ראוי להתפלל אחר הנץ. עיי'. ובספר שער ימי הפסח (טשזנר, עמ' רע"א) כתב דכל דברי הפמ"ג קאי על בני חו"ל במקומות נצפוניים בעולם, שחג השבועות הוא בימים הארוכים של הקיץ, ויש זמן ממושך בין עלות השחר לנץ, וקשה לציבור להמתין, ועוד שהיו אומרים פיוטים ארוכים בשבועות וכו', והתפילה ארכה זמן ממושך, לכן היה נחוץ להקדים התפילה, משא"כ בארץ ישראל שהזמן בין עלה"ש לנץ הוא לא גדול, ואין מנהגו להארץ בפיוטים, ע"כ נוהגים בארץ ישראל להתפלל בנץ. עיי'. וכ"כ בספר הלכות חג בחג (קארפ שבועות עמוד קלב) שמנהג העולם היום בכל המקומות לדקדק בזה בשבועות להתפלל שחרית בנץ או לאחר מכן. עיי'. וכן בספר קיצור דיני המועדים להגר"ש דבליצקי זיע"א (שבועות עמ' כו) כתב, שראוי מאד לא להקדים את תפילת שמונה עשרה לפני הנץ החמה, ולקיים מצוה מן המובחר של תפילת ותיקין ביום החג הקדוש הזה. גם בשו"ת איש מצליח (ח"א עמ' מו. ובמהדו"ח עמ' רטז ד"ה והנה) כתב, דאע"ג דאיכא הורמנא (לקרות ק"ש משעלה עמוה"ש) מפי מרן הכי"מ (פ"א מק"ש ב"ב) בשם הר"ר מנוח ביום ערבא משום דמפשי ברחמי, והביאו המ"א (סימן נח ס"ק ג) והפמ"ג סימן תצד בליל שעות, מ"מ ראיתי לרבותינו נוחי נפש, שנוהגים אחר רבותיהם נ"ע, ואנן יד עניי אגן אבתריהו, להאריך מעט בלימוד הלילה כשעור שיגיע הזמן לקרא ק"ש ולהתפלל עם הנץ החמה. עיי'. הא קמן שגם הוא כתב שהמנהג להמתין בליל שבועות להתפלל עם הנץ ולא לפני כן. עיי'. צא וראה מש"כ הפוסקים דמי שנמצא (בעלמא ביום גריל) במקום שאין לו מיני אלא קודם הנץ, עדיף שיתפלל ביחיד בנץ או לאחר מכן, מאשר שיתפלל קודם הנץ בציבור. דתפילה קודם הנץ היא רק בדיעבד או

בשעה"ד. כ"כ בשו"ת שאילת שמואל סי' יב, שו"ת איש מצליח ח"א סימן טו, אג"מ ח"ד מאו"ח סימן ומנח"י ח"ט ס' ט. וכפי' ילקוט יוסף ח"א עמ' קלו ס"ג. ובשו"ת יב"א ח"ט (או"ח ס' קח או"מ) ועוד. ודון מינה ואוקי באתרין. ובספר ילקוט יוסף (מועדים, שבועות עמ' תרצו סעי' מז) הקיל רק במקרה שיש חשש שחלק מהציבור לא יתפללו, אם יתפללו מאוחר, רק אז רשאים להתפלל קודם הנץ. ובהערה (מז שם) העיד על מו"מ מרן הראש"ל זיע"א נהגו הן בליל שבועות והן בליל הושענא רבה להתפלל בנץ ולא לפני כן. עיי'. וכן ראינו בעינינו במשך שנים רבות אצל רבינו זיע"א. ודי בזה].

ט. מי שלא הספיק לקרא את פרשה השבוע **שניים מקרא וא' תרגום ביום ששי או בשבת**, י"א דלכתחילה לא יקראנה ביום א' שהוא יום טוב, אלא לאחר מכן. וי"א דגם ביו"ט מותר לקרא הפרשה שמו"ת. [ענין היטב שו"ת ברכת יהודה ברכה ח"ב או"ח ס"י כ. ומש"כ בגלוי שם]. ועכ"פ אם קראה כבר ביו"ט-יצא י"ח. וכן אם חושש שאם לא יקראנה ביו"ט, יפסיד לגמרי קריאתה, רשאי לקראה ביו"ט.

פרק י"א - קידוש היום ואכילת מאכלי הלב

א. ביו"ט ביום אומר **'קידושא רבא'** של היום על הכוס. ויש בו ברכת "בורא פרי הגפן" בלבד.

ב. יש נוהגים לאכול **מאכלי חלב** בחג השבועות. [כ"כ הרמ"א בסימן תצד ס"ג. והובא בכמה מהפוסקים. וזכור גם בחזו"ע יו"ט עמ' שיח, ונתן לזה כמה טעמים. עיי'. מיהו בשו"ע המקוצר מועדים ס"י צג ס"ה כתב שאין אצלם המנהג הזה לאכול מאכלי חלב. ולכן השמיט השתילי זתים הגהת רמ"א זו. עיי']. ויש המקיימים מנהג זה בשחרית לאחר סיום התפילה. בשעה שמקדשים על הכוס. וטועמין מיני תרגימה ומאכלי חלב לקידוש במקום סעודה. ואח"כ נחים מעט מלימוד הלילה. וכשקמים משנתם מקיימים מצוות סעודת יו"ט, בבשר ויין.

ג. אם רוצים לחמם מאכלי חלב על גבי הפלטה של שבת, יזהרו להכין מערב שבת רדידי אלומניום חתוכים, ויניחום ע"ג הפלטה, קודם שיתנו שם המאכלים החלביים [וכ"ש אם נותנים שם בורקס חלבי וכד'], כיון שהפלטה בלועה משאריות מאכלי בשר שגולשים עליה בכל שבת, והיא בשרית לחלוטין. [ענין שו"ע יו"ד סימן צב ס' ח בגהה].

ד. **יין פוטר** כל מיני משקין. ולכן מי שקידש על היין [או מיץ ענבים] ושתה ממנו (כמלא לוגמיו לפחות), כשיבא לשתות אח"כ תה או קפה או שאר משקין, לא יברך על המשקין 'שהכל' לפי שהיין פטור.

ה. גבינה, שמנת, מעדני חלב (מוצקים), ג'לי, שוקולד. **דינם כאוכלין** ואינם נפטרים בברכת היין. [וגם מברך עליהם ברכה אחרונה בכזית- כאוכלין]. [ענין היטב בהלכה ברורה לדי"ן הגאון רבי דוד יוסף שליט"א ח"י סימן רי ס"ק יד ובבירור הלכה ס"ק יב. עיי'. ובמה שכתבתי בספרי שו"ת יורו משפטי' ח"א סימן ד. ודו"ק].

ו. אשל שניערו והימחהו להיות נוזלי, **דינו כמשקה**, ונפטר בברכת היין. [שם].

ז. **גלידה** [וכן שלגון ארטיק או קרטיב וכד' הנמסים מאליהם], נחלקו האחרונים אם דינם כמשקה או כאוכל לענין זה, ולמעשה נקטינן דסב"ל, ואם אוכלם עם שתיית יין, לא יברך עליהם. [שם]

ח. המסובין שיצאו י"ח קידוש מהמקדש, ו**טעמו מהיין**, [כשעור כימלא לוגמיו], גם הם דינם כנ"ל, והיין פטר להם שאר המשקין.

ט. ומי ששתה פחות ממלא לוגמיו, ורק טעם **טעימה בעלמא** מהיין, לרוב הפוסקים, אין היין פוטר לו שאר המשקין, שכן הדין בשתיית יין כך הוא: השותה מן היין רביעית או יותר דרך קביעות סעודה ולא בדרך עראי, פוטר שאר מיני משקה בין מברכה ראשונה בין מברכה אחרונה, אפילו לא היו לפניו בשעה שבירך על היין, ואפילו לא הייתה דעתו לשתות שאר מיני משקין בשעה שבירך על היין. אבל אם שותה מן היין דרך עראי, או שטועם ממנו, אינו פוטר שאר משקין מברכה ראשונה ואחרונה א"כ בשעה שבירך על היין היתה דעתו לפטור שאר מיני משקין, או כשהיו שאר משקין לפניו בשעה שבירך על היין. אבל אם לא היתה דעתו על שאר משקין בשעה שבירך על היין, וגם לא היו המשקין לפניו בשעה שבירך על היין, צריך לחזור ולברך על שאר מיני משקה, בין לפניו ובין לאחריהם. [הלכה ברורה ס"י קעד ס"ק ג-ז. וסי' רח ס"ק נז-מט. וענין יחזו דעת חלק ה סימן כ].

י. השומע קידוש מהמקדש ויצא י"ח, אך **לא טעם מהיין כלל**, צריך לברך על המשקין שישתה. [יחזו דעת חלק ה ס"י כ].

יא. מעדני חלב המכילים **ג'לטין דגים**, מותרים באכילה גם לבני ספרד המחמירים בעלמא שלא לאכול דגים עם גבינה. והי"ה גלידות חלביות

המכילות 'מרשמלו' (גילטיץ דגים). וכן עוגות גבינה המכילות גילטיץ דגים. [דלא מבעיא לפוסקים הסוברים להקל באכילת דגים עם גבינה דשרי. אלא אף למחמירים הכא שהוא בצורת גילטיץ דלהרבה פוסקים הוא בבחינת פנים חדשות באו לכאן, ואפילו בבשרים דנו"ש יש המתירים, עיין ביבוע אומר חלק ח י"ד סי' יא. וכ"ש הכא דקיל טפי. וכי"נ דעת מרן הראש"ל הגר"ע יוסף זצוק"ל. עיין בחוברת ביתניב החלב' חלק ה ניסן תשע"ד עמודים 43-46. ואכמ"ל. והן עתה כתב בשו"ת דברי דוד (ח"י"ג י"ד סימן יח) דהגילטיץ של דגים בימינו שונה מבזמנים, משום שהנוהל היוצא מביטול עורות הדגים, שהוא הגילטיץ של היום, דינו כרוטב של דגים לכל דבר. ע"ש. וכ"כ בספרו בין ישראל לעמים פרק ב"ח (פרק א הלכה יח). ע"ש. ולעני"ד נראה דאפ"ה אפשר להקל לאכלם. ולא מבעיא דרבו המתירין. ועיין בספר מעשה רוקח (פ"ט ממאכלות אסורות ה"ה) שכתב להקל בזה. וכ"כ הג"ר דוד מועטי מרבני אלג'יר בספרו אשר לדוד (דף ג ע"ג), ובספר בית מנוחה (דף עג סוף הלכה ג) ועוד. אלא גם למרן מלכא הראש"ל רבינו עובדיה יוסף זצ"ל, יש להתיר דהא איהו גופיה כתב בהליכות עולם ח"י עמ' דאם כבר נתבטלו הדגים בחלב, אין לאסור, ואפילו אין ששים כנגד הדגים. ע"ש. והכא בני"ד שכבר נתערבו דמי להתם, דחד טעמא הוא].

יב. קודם שיבא לברך ברכה אחרונה יתן דעתו מה אכל וכמה אכל מכל דבר. ומה נפטר בברכת מה. ורק לאחר שישדר הדברים היטב בדעתו, יברך.

פרק יב - דינים שונים (מוקצה, פניו אשפה, סיגריה)

א. דיני מוקצה חמורים יותר ביו"ט מאשר בשבת, דביו"ט סתם לן תנא כר' יהודה (גמרא ביצה דף ב ע"א). שמחמיר יותר ואית ליה "נולד". כלומר דגם עצמות וקליפין הראויים למאכל בהמה (מציחה), שמותרים בטלטול בשבת, מ"מ ביו"ט נחשבים ל"נולד" והרי הם מוקצים (מחמת גופם) ואסור לטלטלם. [כ"פ השו"ע סימן תצה סעי' ד. ודעת הרמ"א בהגהה להשוות יו"ט לשבת, לקולא. חזון עובדיה יו"ט עמ' כו. וחזו"ע שבת ח"ג עמ' ריד].

ב. אסור לבטל כלי מהיכנו, ולכן כל דבר שאסור לטלטלו משום מוקצה, אסור ליתן תחתיו כלי כדי שיפול המוקצה לתוכו, מפני שע"י כך הוא אוסר את הכלי בטלטול ונמצא מבטל כלי מהיכנו. ולכן אסור ליתן כלי תחת התרנגולת לקבל ביצתה (שהיא מוקצה), משום מבטל כלי מהיכנו, ושאר כיוצא בזה. [שו"ע סימן רסה סעי' ג. וחזון עובדיה שבת ח"ג עמ' ריא].

ג. ומ"מ מותר ליתן עצמות וקליפין (מכל הסוגים. ואפילו אותם שביו"ט הם חמורים יותר) לתוך כלי ריק, כל שאין כוונתו להניחם שם למשך כל היום. [חזון עובדיה שבת ח"ג עמ' ריא-ריד. וצירף שיטת הסוברים דביטול כלי מהיכנו לשעה, לאו שמיה ביטול, ואפילו שלא במקום הפסד, עם דעת הפוסקים בדבר שאין לו חשיבות, ואין בני אדם שומרים כמותם, לא עושים בסיס ואין הכלי בטל לגביהם, לקולא. ע"ש. ודלא כהב"ח הגהות חת"ס והגהות רע"א שהחמירו, דליתא. ודלא כמ"ש בחזו"ע שם עמ' רט (ע"פ משנתו הקדומה), ובחזו"ע יו"ט עמ' כו-כז, דליתא. ומשום דהסוגיא בחזו"ע שבת ה"ל היא סוגיא בדוכתא והיא משנה אחרונה של מרן הראש"ל הגר"ע זע"א. וע"ע קיצור שו"ע חזו"ע שבת א' התשע"ו עמ' רעז הערה 4. ובילקוט יוסף שבת התשע"א כרך א ח"ב עמ' ששה. ובשו"ע המקוצר מועדים סימן צה ס"ב העלה להחמיר שיניח תחיל דבר היתר בכלל, כמשנה ראשונה דמרן הגר"ע זע"א. ע"ש].

ד. ואמנם לאחר נתינת המוקצה לצלחת, עדיין היא אסורה בטלטול בפני עצמה, ולא הותר לפנותה מהשלחן א"כ באחד מהמקרים הבאים:

1. אם צריך את מקום הצלחת, דאז הוי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר. (וכגון שמפנה את השלחן, ורוצה את השלחן נקי ומסודר). [שו"ע סימן שח סעי' כז וסימן שט סעי' ג. וה"ט דהוי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, כבשו"ע סימן ש"א סעי' ח. משני"ב סימן שח ס"ק טו].
2. או שהלכוד שהצטבר מאוס עליו באמת, וכגון שהצטבר בכמות ובצורה שהם מאוסים. [משני"ב סימן שח ס"ק קטו. דהו"ל כגרף של רעי כבשו"ע סימן שח סעי' לד].
3. או שמונח בכלי גם דבר היתר חשוב יותר מהאיסור שיש בו, וכגון שהניח שם כף או מזלג או דבר מאכל חשוב, דהו"ל בסיס לדבר האסור והמותר, שהמותר חשוב יותר. [שו"ע סימן שח סעי' כז. ועיין גם במשני"ב שם ס"ק קטז].

ה. מותר ליתן פסולת אפילו שהיא מוקצה לתוך פח אשפה המיועד לכך, ואפילו כשהוא ריק לגמרי, ואין בזה משום ביטול כלי מהיכנו. [חזון עובדיה שבת ח"ג עמ' ריג בהערה ד"ה ונראה. ע"ש. ומשמע דבכ"ג מותר אף אם דעתו שישאר פח אשפת או הי"ט ולא דווקא לזמן, וה"ט כיון שהוא מיועד לכך].

ו. סתם פח אשפה ביתי עם האשפה שבו הרי הוא מוקצה ואסור לטלטלו או לפנותו לפח הציבורי. אך פח (או שקית אשפה) המעלים צחנה וקשה לסבול הריח, או שמושכים אליהם חרקים, או שנתמלאו, ואין עוד מקום לאן לשפוך את האשפה שנצטברה בבית, וכן אם נמצאים במקום מאוסים בעיניו – מותר לפנותם ולהוריקם לאשפה הציבורית שמחוץ לבית (במקום שיש עירוב כדת), משום כבוד הבריות. [ע"פ שו"ע סי' שח סעי' לד.

ועיין ברמ"א סימן רעט סעי' ב. שש"כ פרק כג סעי' ג. ושם הערה מד. ובדבר השימוש בפחי אשפה "חכמים" עם ווסת אלקטרוני, בשבת וביו"ט. עיין מש"כ בזה בשו"ת אבני דרך ח"י"ג סימן עה].

ב. עישון סגריה ביו"ט. הנה ידועה דעתם של כמה וכמה מגדולי ישראל להחמיר ולאסור עישון הסיגריה גם במשך כל השנה כולה, משום שכיום הדבר ידוע וברור כמה נזק ומחלות קשות ב"מ, נגרמים מחמת עישון הסיגריה. וכך הייתה גם דעת מו"ר הגר"צ אבא שאול זצוק"ל. ותמיד היה מתריע לתמידי השיבה בפורת יוסף שיזהרו מאד לא להתחיל בעישון הסיגריה, כי אח"כ יקשה עליהם מאד להפסיק. וגם מרן הראש"ל רבינו עובדיה יוסף זצ"ל היה תמיד מתריע ומזהיר על רעת העישון והסכנות הגדולות שיש בזה. וגם מי שכבר התרגל בזה היה ממליץ לו שימעט העישון בהדרגה, מעט מעט אגרשנו מפניך. וגם בעצם ההיתר לעשן ביו"ט דעתם של כמה גדולים דאיכא בזה עקולי ופשוירי, כיון שידוע שהוא מזיק ומביא מחלות, ממילא יש לדון מעיקרא אם שייך בו היתרא ד"הנאה השווה לכל נפש". [וכ"כ רבינו בספרו הליכות עולם ח"ב פ' במדבר או"י עמ' טו. מי שהוא רגיל בעישון סיגריה, ואם אינו מעשן יש לו צער, מותר לעשן ביו"ט. אבל מי שאינו רגיל בעישון סיגריה ורוצה לעשן לשם תענוג בעלמא, אינו רשאי לעשן ביו"ט. ועיין בשו"ע המקוצר מועדים סימן צד סעי' ז. ומ"מ היינו מצד דין יו"ט, אבל לגבי עצם העישון, דעת הרופאים בזמנינו שהעישון מזיק לבריאות, ושומר נפשו ירחק מזה. עכ"ל]. והדברים ידועים. ודברינו כאן הם לאותם שיש להם היתר מרובם שהתיר להם העישון לעת עתה.

* אותם הרגילים לעשן סגריה (וקיבלו על כך היתר מרובם, שמותרים לעשן ביו"ט). אם מותרים לגלגל הסיגריה ביו"ט או שמא יש בזה משום מכה בפטיש? תשובה: אם ע"י שיגלגל הסיגריה מערב יו"ט יפוג טעמה או עלולה להפתח ולהתפרק, מותר לגלגלה ביו"ט לכו"ע. אך אם לא יפוג טעמה ותשאר מודבקת יפה (וכגון שהדבק איכותי טוב, ולא רק הרטבה ברוק בעלמא), ראוי לדבקה ולהכניח מערב יו"ט. [עיין שו"ת רב פעלים ח"ב או"ח סי' נט. וכן איש חי במדבר סעי' כא. ומש"כ עליו מרן מלכא בהליכות עולם ח"ב עמ' טז. ובחזון עובדיה יו"ט עמ' מז. ונראה דדעתו נוטה להקל בזה. ע"ש. וכ"פ לקולא בילקוט יוסף יו"ט מהדורת תשעט עמ' שפה. כשמדבק ברוק הפה. ע"ש].

פרק יג - מוצאי החג

א. מבדילים במוצאי החג על הכוס. ואומר ברכת הגפן וברכת ההבדלה בלבד. אבל לא מברך לא על הבשמים ולא על הנר.

ב. ברכת הלבנה. למנהג בני אשכנז שנהגו לברך הלבנה כבר אחרי ג' ימים מהמולד, רשאים לברך במוצאי החג מיד. למנהג בני ספרד שנהגו לחוש לדעת המקובלים, לא יברכו עד שיעברו עליה ז' ימים שלמים מהמולד. מיהו מי שחושש שישכח מלברך וכיו"ב, שעלול לאבד הברכה לגמרי, רשאי לברך כבר במוצאי החג. [עיין חזון עובדיה חנוכה עמ' שנו-שסא].

פרק יד - מקצת מדיני שמחות (אבלות) בערב הרגל

(נשאלתי ממורי הוראות רבים על דינים אלה בערב הרגל. היות והדבר מצוי ל"א, ואין פנאי מספיק לעיין בכל פרט ופרט בדינים אלו. לכן ביקשו שנערוך הדברים במקום אחד, למען ירוץ הקורא בו)

א. מי שנפטר לו אחד משבעה קרובים קודם הרגל, והוא אבל בתוך שבעה [דק"ל שהרגל מוציאו מדין שבעה]. ביום ששי זה שהוא עדיין "לפני" ערב הרגל, נוהג כל דיני אבלות עד שקיעת החמה [או עד שיקבל עליו קדושת השבת, לאחר פלג המנחה], כמו בכל ערב שבת. [כלומר דאבל בע"ש אסור בכל דיני אבלות. כולל תספורת, גילוח, גזיזת ציפורנים, כיבוס וגיהוץ. נעילת מענל, וישיבה על הארץ. ואסור גם להתרחץ לכבוד השבת או הרגל. פרט לפניו ידיו ורגליו (וראה שיעורם בשו"ת ירו משפטי ח"א סי' מז או"י ט) בצונן, שמותר בכל ערב שבת דאבלות. ומותר להחליף הבגדים העליונים, ובמקום צורך, גם "מכובסים" לכבוד השבת. קרוב לשקיעת החמה. [עיין חזו"ע אבלות ח"ג עמ' פ, ו-פג, ועמ' רפב. וח"ב עמ' רפב. ועיין זכרון יצחק אבלות פרק לא סעיפים א-ו]. ובספר "שבילים בדעה" מלול. אבלות פרק כח]. ובשבת עצמה (שהיא ערב הרגל) נוהג עדיין דיני אבלות בדברים שבצנעה, ככל דיני שבת שבתוך השבעה, עד למוצאי שבת בלילה, שהוא כניסת היום טוב. [ועיין לקמן במקורות לסעיף הבא דיני מבני אשכנז שמקילים קצת ברחיצה גם בערב שבת זו סמוך לערב. ע"ש].

ב. עם צאת השבת (בלילה, לאחר צאת הכוכבים), הרגל (=החג) מבטל ממנו האבלות דשבעה, והוא מותר ברחיצה. ורשאי לרחוץ אפילו כל גופו, בחמין שהוחמו מערב יו"ט (וכ"ש מע"ש), או שהוחמו ע"י דוד שמש מאליהם אפילו ביו"ט, (חזון עובדיה יו"ט עמ' מא-מב), ודוקא מחוץ למרחץ, כלומר באמבטיה פרטית בביתו. אבל לא במרחץ. וכל שכן שמותר ברחיצת כל גופו בצונן (ובני אשכנז נהגו להחמיר לרחוץ בצונן דווקא) [ע"פ מרן

ה. ואם שלמו ימי השבעה מספר ימים קודם הרגל (=החג), כלומר הוא עדיין בתוך ימי השלושים, הרגל מבטל ממנו דיני אבלות שלושים, ומותר לו להסתפר ולהתגלח [על שאר קרובים, כדלקמן], ולקוץ ציפורניו, ולגהץ בגדיו, כבר בערב שבת [שהוא ערב דערב הרגל, כדלעיל]. [שו"ע י"ד סימן שצט ס"ג. ויקרא דחיי סי' כד סעי' יא. למרן מהבוקר. ולרמ"א לאחר חצות היום].

ו. ודוקא אם הוא אבל על שאר קרובים, אבל האבל על אביו ואמו, אין הרגל מתיר לו להסתפר, דלעולם בעינין שלושים יום מלאים וגערה, ובלא זה, הוא אסור לו בתספורת ותגלחת. [שו"ע או"ח סי' תקמח סעי' ט. ויו"ד סי' שצט סעי' ד]. ומ"מ מותר גם לאבל על אביו ואמו לגזור הצפריניים בערב הרגל, לפי שאין גזיזת הצפריניים צריכה גערה. [זכרון יצחק אבלות פרק לה סעיף כב. ע"פ בית דינו של שלמה (יו"ד סי' ז). החיד"א בשו"ב (יו"ד סי' שצט ס"ק ב) שו"ת דברי דוד (ח"ד יו"ד סי' טט). ופסקי משה אבלות פ"ז סעי' קיד].

ז. לעניין מניין ימי השלושים לאבלות, כתב השו"ע (או"ח סי' תקמח סעי' יג ויו"ד סי' שצט ס"ח) בזו הלשון: [נהג אבלות] שעה אחת לפני עצרת [=חג השבועות] חשובה כשבעה [ימים], ועצרת, כיון שאם לא הקריב קרבנות עצרת בעצרת יש לו תשלומין כל ז' [ימים], חשוב כשבעה, הרי י"ד [יום]. ומשלים עליהם עוד ששה עשר יום [ונשלמו השלושים]. עכ"ל. [וכ"פ חזון עובדיה אבלות ח"ג עמ' קטו וז"ל: אבל שנהג שעה אחת לפני חג השבועות, אותה שעה נחשבת לו לשבעה ימים, וחג השבועות נחשב לשבעה, כיון שאם לא הקריב קרבנות החג ביום השבועות יש לו תשלומין כל שבעה, הרי י"ד יום ומשלים עליהם ט"ז יום אחרים. ובחזון יום השני של חג השבועות עולה למניין הט"ז יום. ע"כ].

ח. כל האמור הוא לגבי אבלות האבלים. אבל האזכרה שעושים ביום השבעה לעילוי נשמת הנפטרים, וכן אזכרת השלושים, והדלקת הנר לעיני הנפטרים, יש לעשותם בליל יום השביעי מהקבורה או בליל השלושים ממש. ואין הרגל מעלה ומוריד בעניין זה. [שו"ת יביע אומר חלק ז יו"ד סימן מב. וז"ל: המנהג שעושים אזכרה בליל השבעה, ואפילו אם חל הרגל באמצע ימי השבעה, והוציאם מאבלם, אין עושים האזכרה אלא בליל יום השביעי מיום הקבורה. וכן נוהגים לעשות אזכרה ולימוד בליל השלושים, ואף אם חל רגל באמצע הימים, אין עושים האזכרה אלא בליל השלושים ממש. ונוהגים שמדלקים נר לעילוי נשמת המנוח בליל האזכרה של ליל השביעי, ושל ליל השלשים. ע"כ. וכן איתא בחזון עובדיה אבלות ח"ג עמ' קלו סעי' ט. ויקרא דחיי סי' כד סעי' כז. ועיין גם שו"ת וישב היס (סימן כ או ב)].

ט. מי שהוא אונו (שמת לו מת בכניסת החג, ועדיין לא קבר את מתו, וכגון ששמע שמועה קרובה שנפטר קרובו לאחר שנכנס החג), בליל חג השבועות, שנוהג איסור אבלות בדברים שבצינעה, מ"מ רשאי הוא ללמוד תיקון ליל שבועות עם הציבור. [זכרון יצחק אבלות פ"ז סעי' מג. ע"פ יביע אומר ח"ד יו"ד סי' לא או ו. וחזו"ע אבלות ח"ג עמ' קלו. וחזון עובדיה סוכות עמ' תלט בשם רבני עה"ק ירושלים ומזבח אדמה ועוד, לגבי ליל הושע"ר. ומינה ל"ד. וכ"פ רבינו הראש"ל בילקוט יוסף שבועות מהדו"ב עמ' תרכ"ט ס"ז].

והי רצון שירבו שמחות בבתיהם של כל ישראל אמן!

***

הערה: בני חו"ל נוהגים יו"ט שני של גלויות ביום שלאחר חג השבועות (ז' באייר). ויזהרו לא להכין שום דבר מיו"ט ראשון לצורך יו"ט שני. (כני"ל בכל הקונטרס) עד שיגיע זמן צה"כ של יו"ט ראשון. ורק אח"כ יהיו רשאים לעשות הפעולות הנצרכות ליו"ט שני. ודו"ק

מועדים לשמחה!

השו"ע (או"ח סימן תקמח סעי' י בתסם. וביו"ד סימן שצט סעי' ה). שאסור רחיצה בערב הרגל עד שתחשך. וכ"כ היכא שהוא ע"ש עוד קודם ערב הרגל שיש לאסור. ואמנם השו"ע (ביו"ד סי' שצט ס"ק טז) כתב להתיר להתרחץ ביערב שבת" זו ע"פ דברי התה"ד (סימן רפז). וכ"כ המ"א סימן תקמח (ס"ק טו) והיינו אפילו בחמין. והב"ה"ל שם העיר דהא"ר העיר על השו"ע והמ"א דהא כתב דה"מ דהמנהג להחמיר בזה. והפ"מ"ג הסתפק דאולי אף שמקילין בערב הרגל משום כבוד הרגל, מ"מ אין ראייה להקל גם בע"ש. ומצד להקל רק בצונן. וגם החכ"א נוטה להחמיר. אמנם בדה"ח ה' אבלות וכן בשו"ת נוב"י מ"ק סי' צט העתיקו דברי התה"ד להלכה. ומסיק בה"ל דהרוא"ל לסמוך להקל, אין מוחין בידו. ע"ש. וכ"כ בספר בדי השלחן על יו"ד (סימן שצט ס"ה בדה"ש ס"ק קא). ודוקא סמוך לחשיכה בע"ש. וכ"כ בספר פני ברוך (סי' כז סעי' ו) וז"ל, מי שמת לו מת בע"ש ושבת הוא ערב יו"ט, יש מתירים לרחוץ בע"ש סמוך לחשיכה בחמין לכבוד הרגל, ויש מתירין לרחוץ רק בצונן, והרוא"ל לסמוך להקל אין מוחין בידו. ע"כ. והיינו לדידהו בני אשכנז שסומכין על השו"ע ושאר אחרונים. אבל לדידן בני ספרד שקיבלו הרואות מרן השו"ע, אין להקל בזה. וכ"כ בספר זכרון יצחק על אבלות (פרק לה סעי' יד). ובספרו שו"ת דברי דוד ח"ה או"ח סימן מא או"ו. ע"ש. ובספר שבילים בדעה מלול פרק כה סעי' א עמ' תרפב. ויקרא דחיי סי' כד סעי' טז. וחזון עובדיה אבלות ח"ג עמ' צו סעי' ד].

* המתרחץ ביו"ט, צריך להזהר בכל הפרטים של רחיצה שפורטו לעיל בפרק ד.

ג. בעלמא כשחל הרגל באחד מימי השבוע, קי"ל: "אם קבר את מתו שבעה ימים קודם הרגל ונהג בהם גזירת שבעה, הרגל מבטל ממנו גזירת שלושים. ואפילו חל יום שביעי בערב הרגל, דמקצת היום ככולו ועולה לו לכאן ולכאן, ומותר לכבס ולרחוץ ולספר בערב הרגל". [לשון השו"ע בי"ד סימן שצט ס"ג. ואו"ח סי' תקמח סעי' ח. ולמרן מותר בכל מהבוקר, ולרמ"א מחצות היום. ומ"ש יעולה לו לכאן ולכאן, ר"ל דכיון דקי"ל דמקצת היום ככולו לפיכך היום השביעי עולה לו לכאן ולכאן, דהיינו שתחילת היום השביעי הוא תשלום השבעה, ואח"כ מתחיל (באותו יום עצמו) היום השמיני, ר"ל דסוף היום השביעי הוא תחילת השלושים, וכיון שהתחיל יום אחד מהשלושים, אין צריך לשמור עוד כלום מהשלושים, לא ברגל ולא לאחר הרגל, דבא הרגל והפסיקו. בדה"ש שם ס"ק טז]. אלא שבנדון דידן, **שחל יום השביעי" לאבלו בערב הרגל שהוא "שבת"**. [וא"כ, אבלות שבעה, מסתיימת בבוקר יום השבת, דאמרינן מקצת היום ככולו, ובאותו יום עצמו הרגל מבטל ממנו גם דיני אבלות שלושים. אלא ד] אין לו הרבה נ"מ בזה למעשה, כיון שהוא שבת. ורק יהיה מותר מבוקרו של יום השבת, בדברים שבצינעה שהיה אסור בהם. כלומר שיהיה מותר בלימוד תורה, ובתשעה"מ, ויהיה רשאי לרחוץ כל גופו בצונן. ובמוצאי השבת, לאחר כניסת החג, יהיה רשאי גם לרחוץ כל גופו בחמין. [כשהוחמו מערב יו"ט או בודו שמש] מוחץ למרחץ וכו' כדלעיל. ועכ"פ לא יהיה רשאי להסתפר ולהתגלח בערב שבת. [וכ"פ בפסקי משה פרוזיס אבלות פרק כא סעי' יד, דאם חל שביעי שלו בשבת ערב הרגל, אסור לגלח בערב שבת, ומותר לגלח לאחר הרגל, כיון שלא יכול היה לגלח קודם הרגל. וצ"ל למי"ק יז ע"ב, שהובא בב"י סימן שצט. ובטו"ש שם סעי' ג. וכ"פ זכרון יצחק אבלות פרק לה סעי' כג].

ד. ומיהו אם חל יום השמיני" לאבלו בשבת ערב הרגל, [נשאז יום השביעי לאבלו הוא ביום ששי, ערב שבת], יהיה מותר כבר ביום ששי [בבוקר. בדה"ש סי' שצט ס"ק עח. ובה"ל או"ח סי' תקמח ס"ח. וכה"ח שם או"י מד. ושבילים בדעה אבלות פכ"ה סוף הערה 22], להסתפר ולהתגלח [פרט לאביו ואמו], לקצוץ ציפורניו, לכבס ולהתרחץ, כבר מיום ששי (ע"כ), אע"פ שיום השביעי הוא ערב דערב הרגל ועדיין לא נכנס הרגל עצמו, הקלו עליו חכמים בכה"ק [דכא מצד השבעה אמרינן מקצת היום ככולו, וביום ששי כלו ימי השבעה. ומצד דיני שלושים דהרגל מבטלם הקלו להקדיםם לערב שבת, משום כבוד השבת והרגל. שו"ע יו"ד סימן שצט סעי' ג. זכרון יצחק פ"ה סעי' כז. ופסקי משה אבלות פכ"א סעי' ד].

CA Lic #1050486
GARAGE DOOR PROS
It's All About the Service!
Bar Levy 925-872-2342
Garage Door & Gate Specialist
garagedoorprosca@gmail.com
1-800-217-1267
garagedoorprosca.com

להצלחת
התורם בעילום שם הי"ו
וב"ב שיחיו
יזכו לאושר ועושר וחיים טובים ומתוקנים

לעילוי נשמת
המ' מנסור בן זוליקה ז"ל
המ' רחל בת גוהר ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

י.ו.ע.ש.ש.
עבודות עפר תשתיות ובנין
י.ד. עשׂוש תשתיות בע"מ
רח' הניצול 7 א.הצפוני אשקלון
טלפון 08-6755646 פקס 08-6755607

להצלחת
הרב צורי חיון שליט"א וב"ב
יזכו לאושר ועושר וחיים טובים ומתוקנים

לעילוי נשמת
מרדכי בן מסעודה קריאף ז"ל
זוויזה (ליצט) בת גזאלה קריאף ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת
זואירה בן אסתר
ת.נ.צ.ב.ה.
נתרם ע"י בנו הר' חיים פלוס הי"ו
להצלחתו ולהצלחת כל ב"ב

מזנוגרף
מסדיס יו"ב בנין
03-6189366

לברכה, הצלחה ובריאות
לה"ה משולם תירם בן ר' יעקב הי"ו
יאר"ך ה' ימיו בטוב ושנותיו בנעימים

לעילוי נשמת
המ' זוהרה בת שמחה ע"ה
למשפחת לוי
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת
סימי בת רחמה
ת.נ.צ.ב.ה.

להצלחת
ה"ה אייל מלכה הי"ו וב"ב
יזכו לאושר ועושר וחיים טובים ומתוקנים